

Citita: August 1925
Julie 1952

2/3

Nicolescu A. Nicolae.
Comp 4^a S. M. I

MAIORUL GEORGE G. GAROESCU,
REG. 6 VĂNĂTORI

IN FOCUL MITRALIERII

IMPRESII

BUCUREȘTI.

Tipografia „HAȘDEU”, Strada Șelari No. 10

1919.

331568

BIBLIOTECA CENTRALA UNIVERSITARA

BUCURESTI

OTA

58458

D 693/06

B.C.U. Bucuresti

C20064422

În timpul unei lupte, pe când înaintam la atac, am găsit manuscrisul de mai jos, pe care-l redau cititorilor fără să fac cea mai mică schimbare.

Trecerea Graniții.

Predeal, 14 August 1916.

În noaptea de 14 August 1916, am ajuns pe la ora 7 seara la Bușteni.

Tot drumul a domnit în mijlocul tuturor, ofițeri și trupă, veselia cea mai deplină. Soldații nu mai confeneau să cânte, să chiotească și să arunce din fuga trenului cele mai mucalite glume călătorilor, ce așteptau trenul prin gări, și femeilor, care se grăbeau să ne iasă în cale cu flori, poame și cofe de apă proaspătă.

Ofițerii, adunați cu toți într'un singur vagon, vorbeau cu căldură și voie bună de toate și mai ales de zările unui viitor mare și frumos, a cărei încheiere se așteaptă numai și numai dela încordarea puterilor și sufletul nostru... Nu era unul care să nu-și fi arătat dorința, ca să fie sănătos până la sfârșitul războiului, ca să vadă cu ochii întregirea neamului nostru, așa de răslețit și obidit.

În mijlocul acestei veselii, suntem înștiințați că, în aceeași seară, la ora 8³⁰, vom trece granița, pătrunzând pe Valea Temeșului spre Brașov. Pentru aceasta debarcarea se va face în gara Azuga, de unde pe jos ne vom îndrepta spre Predeal.

Bucuria de până aci se micșorează încet, încet, lăsând să pătrundă în inima fiecăruia grija clipelor ce ne așteptau. Unul câte unul cade pe gânduri în vre-un colț întunecat al vagonului. Înapoi, amintirile te poartă spre o mamă bătrână sau tată gârbovit de ani, al cărui singur ajutor erai, sau spre o duioasă prietenie lăsată departe, departe, și care îți așteaptă întoarcerea pentru înfăptuirea unui

vis hrănit cu ani și ani de nădejde; sau la soția și copil care, lăsați în lacrimi în clipa despărțirii, ți-au urat cu atâta încredere într'o soartă ocrotitoare, cel mai cald drum bun... Dar, privind înainte, fiecare vede că-i apasă pe umeri răspunderea unui neam întreg. Dela chipul deosebit cum își va face datoria, țara va avea un viitor mai senin sau mai întunecat... La acest gând tristețea de câteva clipe se topește ca prin farmec. Convorbirile din nou încep a se lega; la început, sub forma unor șoapte neînțelese, pentru ca mai târziu să ajungă la adevărate strigăte de bucurie și entuziasm...

Un șuerat prelung al mașinii obosite de atâta urcuș, ne vestește că Azuga este aproape. Grăbiți, căutăm să ne potrivim și să ne desăvârșim ținuta, apoi, grămădiți pe scări, așteptăm cu nerăbdare coborârea din vagoane.

Noaptea se lasă pe vârfurile munților. O ceață ușoară plutește d'asupra râului Prahova, care se ceartă mcreu cu stâncile ce-i închid calea grăbită. Răcoarea nopții se simte din ce în ce mai mult. Un miros plăcut de brad și fân de curând cosit, îmbălsămează tot cuprinsul. Din sat, s'aud talăngele vitelor care se întorc dela pășune, amestecat cu lătratul neliniștit al câinilor, care au simțit mișcarea și larma pe care o facem noi cu debarcarea... Una câte una stelele se aprind pe înălțimea cerului senin. Intunericul din ce în ce devine mai tare. D'abia se mai vede coama neagră a munților Caraiman și Clăbucetul.

Am debarcat foarte iute și ne-am pus în mișcare de îndată spre Predeal. Cu toții ne dăm bine seama de situația în care ne găsim. Pe figura celui de pe urmă soldat se vede o seriozitate bătrânească. Nici unul nu scote o șoaptă. Mergem în tăcerea cea mai adâncă și în ordinea cea mai desăvârșită. Grija de necunoscut, chiar pe cei mai flecari, îi făcuse cei mai posaci. Ne mișcăm ca un val uriaș fără ca să facem cel mai mic zgomot. Și aceia care nu puteau să facă doi pași fără să și puie țigara în gură, uitaseră cu totul de tutun. Soldații merg unul după altul în tăcere, cu capul plecat în pământ, cu o mână pe cureaua armei iar cu cealaltă își ține baioneta, ca să nu facă zgomot, prin lovirea de bidonul cu apă sau lopată.

Sătenii, înțelegând parcă liniștea noastră, se uitau la noi cu nedumerire, dar nu îndrăsneau să ne întrebe unde ne ducem. Tăcerea noastră era un semn că trebuie să ne dea pace.

La Predeal se iau măsurile necesare de trecerea graniții. În coloana care trebuie să înceapă atacul intră bat. 6 vânători, un batalion din 2 grăniceri, un batalion din reg. 20 Teleorman și mai târziu un batalion din reg. 6. inf.

Noaptea este senină. Cerul e plin de stele, ce scânteiază neliniștit în depărtări. Unile erau așa de aproape de coama munților, că păreau înfipte în ramurile brazilor.

În sat nu se simte nici o viață. Rar, ajunge până la noi licăririle luminilor ce se furișeau pe ferestrele caselor neadormite încă.

Cu toții, tăcuți, așteptăm să ni se comunice ordinul de luptă. Nici unul nu scoate o vorbă. Rezemat pe armă sau întins pe iarbă moale de pe marginea șoselii, soldații gândesc cu neliniște la atacul așteptat. În mintea fiecăruia se naște întrebarea ce va fi și, apoi, dintr'un simțământ de egoism bine înțeles, se întreabă cu grije: voi scăpa cu viață?

Clipele care preced începerea unei lupte sunt aducătoare de teamă pentru cel mai brav ostaș. Grijă de viață și de-ai tăi, te frământă așa de neliniștitor, că fără să vrei îți turbură sufletul. Nervii se încordează așa de tare, că mintea nu-i mai poate stăpâni. Apoi încet, încet, teama de necunoscut scade și nepăsarea a tot ce va fi să fie, îți cuprinde întreaga făptură, și-ți întărește inima pentru câțva timp agitată.

Această stare sufletească am simțit-o în noaptea de 14 August. Mi s'a părut însă că, în tot războiul de mai târziu, neliniștea mea din ajunul unei bătălii, n'a fost mai mare ca aci. Poate, unde era întâia oară, când mă duceam în fața morții.

Coloana, la un semn, s'a pus în mișcare spre graniță. Finanții unguri însă ne-au simțit numaidecât, și încep să tragă în noi, de la ferestrele postului. Ai noștri deschid și ei focul, nu atât că ar avea vre-un efect, dar mai mult pentru ași stăpâni neliniștea, care-i cuprinsese la acest foc neașteptat.

Un ropot de pocnituri umple toată valea Predealului. Ecoul munților îl mărește peste măsură. În față nu se vede nimica din cauza negurii. Se zărește numai flacăra scurtă pe care o școate glonțul la eșirea din țeavă. Fierberea crește prin rândurile oamenilor. Se aud strigăte, vaiete, comenzi, îndemnuri. Curând furtuna trece. Pocniturile de armă se rălesc. Șueratul gloanțelor d'abia se mai aude. Coloana iar se liniștește și începe a se coborâ spre valea Temeșului. Inamicul s'a retras, speriat de acest atac neașteptat. Surprinderea lui a fost așa de mare că n'a avut timp să arunce în aer nici gara, nici tunelul cel mare, deși mai dinainte fuseseră minate.

Pe când înaintăm o explozie formidabilă zgudue tot pământul. N'avem timp nici să ne dăm seama de ce-a fost, căci a doua, și mai puternică ca cea dintâi, ne asurzeste urechile și ne ia ochii. Coloana instinctiv se oprește. Munții clocotesc de zgomotul pe care-l poartă departe, departe... La început, am crezut că am călcat pe vre-o mină de pe șosea, pusă dinainte de Unguri, sau că artileria grea inamică, ascunsă din vreme în munți, a deschis foc împotriva noastră. Cu toții așteptăm cu groază s'auzim gemete de morți și răniți. Temători, ne uităm unul la altul să vedem de mai trăim, ne pipăim și cu glasul înviorat ne întrebăm ce-a fost.

În retragere Ungurii, au aruncat în aer podul de piatră din valea Temeșului și podul căii ferate dela Dârstele. Restul lucrărilor de artă n'au mai putut să le distrugă, pentru că, îngroziți de apariția noastră, au lucrat cu grabă și au deranjat motorul electric, care era legat cu toate minele, ce puseseră pe șosea, în tunel și pe sub poduri.

Ajungând în valea Temeșului, coloana s'a oprit pentru a cerceta tot terenul înainte și pe flancuri, pentru a se vedea de nu cumva inamicul ne-ar amenința înaintarea, prin ocuparea vreunei poziții dinainte pregătite. Patrulare tari au fost trimise în toate direcțiunile. În acest timp batalioanele au rămas în repauz în pădurea prin care trece șoseaua.

Lupta dela vama Predeal, deși nu fusese mare, dar ne turburase adânc nervii, fiind cea dintâi ciocnire cu un vrășmaș real. Soldații erau foarte obosiți... S'au întins pe iarbă unul lângă altul, și au adormit...

Lupta dela Temeș.

15 August 1916.

În revărsatul zilei ne punem din nou în mișcare, cu tot serviciul de pază. Veselia și voia bună s'a întors iarăși în mijlocul nostru cu ivirea celor dintâi raze de soare. Aerul curat și frumusețea munților ne înviorează pe toți. Nu este unul care să mai păstreze pe față vre-o urmă de îngrijorare. Toți vorbesc și glumesc de isprăvile din noaptea trecută. Unii dintre soldați încep să cânte cu voce domoală câte un cântec drag, ce-l învățase în mijlocul alor săi, fie în zilele lungi de vară, fie în nopțile nesfârșite de iarnă, când se adunau la clacă, ca să omoare monotonia tristă a zilelor de Decembrie....

După ce trecem de stația Temeșul de Sus, primim știrea că între fabrica de petrol și Honvedemlek, un batalion ungar din reg. 82 infanterie ocupă o linie de tranșee călare pe drumul nostru (a se vedea crochiul.)

Ajungând la vre-o 600 m. de șanțurile inamice, din marginea nordică a unui zăvoi, am putut observa poziția lor. Între piciorul muntelui Cristianul-Mare, la apus și Piatra Mare, la răsărit, se întinde un singur rând de tranșee aco-

Scara $\frac{1}{50000}$

Crochiul 1.

perite. În fața lor nu se află rețele de sârmă, deși parii sunt bătuți. Lupteala noastră nu le-a îngăduit să întindă și sârmă ghimpată. Tranșeele sunt lucrate de mult, cu oameni neștiutori. Bălăriile și iarba aproape că le îneacă, și împiedică vederea trăgătorilor. Câmpul de tragere din fața lor este întins și foarte neted. Nu se poate face nici o mișcare

fără ca să nu se vadă. Norocul nostru e că Ungurii n'au nici o mitralieră și artileria le lipsește cu totul.

Pentru că dreapta poziției este greu de străbătut, din cauza clinei prea repede a muntelui Cristianul (1802 m), se hotărăște să li se'ntoarcă cu o companie stânga, care se reazemă pe prelungirea muntelui Piatra-Mare (1644 m). De front va ataca un batalion din reg. 2 grăniceri, batalionul 6 vânători, un batalion din reg. 20 infanterie și unul din reg. 6 inf.

Atacul a început pela ora 8³⁰—9 dimineața. A fost mai mult de târăgănire, pentru a se putea face bine recunoașterea poziției și a da timp artileriei să ne ajungă.

Pe la amiază obuzierele noastre pun în bătae și încep tragerea de distrugere. Noi stăm sub traectoria obuzelor și observăm cu bucurie efectul ce-l produc în rândurile inamice. La fiecare vâjeit de obuz, din tranșeea vrășmașe nu mai pleacă nici un glonț, parcă moartea se lasă d'asupra ei. Frica de moarte, împiedică trăgătorii să se ridice și să ochiască. După ce obuzul se sparge cu un urlat înspăimântător, din nou Ungurii prindeau curaj și începeau pocniturile de armă, la început rari, apoi din ce în ce mai dese. Noi nu trăgeam de loc. Priveam și ne bucuram de efectul obuzierelor noastre.

Când obuzelē cădeau în pământ, ridicau o coloană mare de fum și pământ, și-apoi exploadau c'un răcnet așa de îngrozitor, de toată valea vrea câteva minute dela spargere. Tot ce era în jurul explozii era rupt în bucăți și aruncat cine știe unde. Brazi întregi erau rupti într'o clipă, sau scoși din rădăcină, și apoi asvârliți la câțiva metri depărtare. Opt oameni d'abia l'ar fi urnit din loc, așa de groși erau.

Când tranșeea inamică era lovită în plin, acoperisul ei sărea în mii de bucăți; oamenii din ea, scăpați cu viață, fugeau urlând în toate părțile, iar răcnetele celor răniți s'auzeau duse de ecoul văii, până la noi. Și noi, în loc de compătimitire, făceam un haz nespus.

Așa-i războiul. Omul nu mai are inimă. Este un egoist care se bucură de durerea vrășmașului său.

Pe la ora 2 după prânz, tirul artileriei încetează. După dispozitivul de dimineață, începem atacul. Mitralierile din bat. 6 vânători se strecoară până la 200 m. de tranșeea vrășmașe,

de unde deschid focul în spatele inamicului. Efectul este din cel mai neașteptat.

Coloana din vale este întâmpinată de un foc repede de infanterie și de pânza de gloanțe a unei mitraliere sosite de curând. Ai noștri, înbărbătați de sunetul goarnelor, înaintează mereu, fără să se uite la șirurile nesfârșite care cădeau secerate de focul vrășmașului. Ajunși la 500 metri, înaintarea devine imposibilă. Mitraliera inamică pune o barieră de netrecut. Oamenii se culcă la pământ. Vrășmașul prinde curaj. El încearcă să contraatace; dar cum ese din tranșee, mitralierele vânătorilor bine ascunse, îi aruncă un val de gloanțe, care-l fac să fugă și să se vâre din nou în șanțuri.

În aceste clipe de oscilare, obuzierile noastre deschid focul și mai năpraznic. Obuz după obuz vâjâie prin aer și se sparge mai cu furie în șanțurile șubrede ale Ungurilor. Tragerea este așa de vijelioasă că nu mai primim nici un glonț dela vrășmaș. Noi, profităm de aceasta, și ne strângem rândurile, ne punem ordine în unități, și ne odihnim puțin. Căldura zilei este înăbușitoare. Sudoarea ce ne curge șiroae pe față, ne îneacă ochii de numai putem vedea de loc. Bluzele toate sunt learcă. Și o sete turbată ne strânge gâttelejul uscat.

În sunetul goarnelor, în tocatul necurmat al mitralierilor, înaintăm din nou la atac având în cap pe un oișter de mitraliere din vânători, care, drept sabie, are o lopată. În acelaș timp coloana noastră din dreapta cade în spatele vrășmașului. Mitraliera inamică numai plescăește. Servantul ei a fost doborât de un glonț al vânătorilor. De altfel își merită soarta că multe victime făcuse în rândurile noastre și prea era obrasnic; se așezase cu mașina pe acoperișul tranșeei și împoșca pe ai noștri fără pic de milă.

În strigăte neconținute de ura, trăgătorii din vale, ajung la șanțul Ungurilor. Aici găsim numai, vr'o 12 răniți, căci restul fusese evacuat din timp. Servantul dela mitralieră era străpuns de opt gloanțe. Furia alor noștri era așa de mare în contră-i, că nu trecea un soldat pe lângă el fără casă-l suduie. . .

În șanțuri am găsit arme, munițiuni etc. Mai târziu ni

s'a predat și câțiva soldați de origină română, care au trebuit să facă pe morții, până când Ungurii au fugit.

Urmărirea a continuat până la marginea nordică a satului Temeșul de Jos, unde ne-am oprit; începuse să se lase întunericul nopții.

Ungurii s'au retras cu un tren, care-i aștepta în spatele tranșeeilor. În fuga lor disperată și'au lăsat arme, munițiuni, telefoane, pături, cutii cu grenade etc.

Noaptea, ne odihnim pe terenul pe care avusesem lupta. Suntem cu toții peste măsură de oboșiți. Căldura zilei și lupta grea ne istovise. Deși nu mâncaserăm din ajun, niminea nu se mai gândește la mâncare. Amestecați, ofițeri și soldați, ne-am întins pe iarba de pe marginea șoseli și ne-am culcat înghesuți unul într'altul, fără să căutăm cine ne e vecinul.

Noaptea a fost rece și noi numai în bluze. După câțva timp a început o ploaie mărunță și deasă de te pătrundea până la oase. Nici unul nu s'a grăbit să se scoale. Toți sfârșeau, fără nici o grije. Și-apoi, acuma era vreme să te sperii de-o ploaie, când nu te speriașezi de plumbii aducători de moarte? Din contră, oamenii s'au acoperit și mai bine cu foile de cort, s'au vârat și mai frățește unul într'altul, și-au adormit. Până la ziuă, unul nu s'a mișcat din locul lui...

Spre Brașov.

16 August 1916.

Înainte ca să se lumineze bine de ziuă, începem să ne deșteptăm unul câte unul, nu atât că nu mai simțim nevoia de a ne odihni, cât mai ales din pricina frigului și a umezelii. Ploase toată noaptea și acuma apa ajunsese să ne ia pe dedesupt, deși eram atât de strânși unul de altul, că credeam că o picătură de apă n'ar mai fi putut s'alunece printre noi.

Roată, roată, ofițeri și soldații își spun fiecare impresiunile din ajun..... Lupta cea dintâi și cea adevărată fusese aci. Cea dela Predeal fusese o ușoară încăerare. Aci văzusem adevăratul războiu în toată grozăvia lui. Gloanțele aruncate în noi de vrăjmaș, făceau o pânză în fața noastră,

Nimănui nu-i mai trecea prin gând să se mai ferească... Nimica nu te mai putea feri de moarte, decât soarta, dacă te-ar mai fi avut scris în cartea celor vii. Stând în picioare gloanțele șuerau în dreapta și în stânga, și se spârgeau cu scurte plesnături de copaci sau ramuri. Culcat, gloanțele, căzând ca grindina, veneau vijelioase, mușcau pământul și apoi ricoșau, ținând prelung și înfuriat că, nu prinsese să intre în carnea moale a luptătorului înfierbântat. Câți dintre noi bravând moartea, au stat în picioare și-au scăpat teferi, pe când alții, culcați, după un mușuroi sau adăpostiți de un arbore, fuseseră găsiți duși în lumea drepților... Glonțul părea că fuge de cei îndrăzneți dar, urmărea de aproape pe cei fricoși... Când vezi atâta viață ce se stinge în jurul tău, devii fatalist și aproape nepăsător...

Am văzut morți unul lângă altul, răniți cu cele mai înfricoșate plăgi, am auzit țipete ce trebuiau să-ți miște inima din loc, mi s'a cerut ajutor de către un rănit, în timpul atacului, și nici n'am avut timp să-l ascult... Ce făcea o viață omenească în acest măcel, când toți eram în frigidurile luptei, o luptă ce trebuia să ne dea neapărat isbânda!!

Numai primul mort m'a mișcat, pentru că am avut timp să mă uit la el. Veneam de la Predeal spre Temeșul de Sus. Aproape de pârâul Vlădeț, pe partea stângă a șoselei, întins în iarbă era un vânător tânăr, lovit în cap. Glonțul îi intrase prin frunte și eșise prin ceafă. Sărmanul, n'avusese timp nici măcar să se vaite. Fața-i era limpede, n'avea nici o urmă de groază. Din contră, mi se pare că păstra un ușor zâmbet. Lângă el era arma, ranița și sacul cu păsmeți. M'am oprit mult la el, l'am privit și m'a mișcat nu atâta moartea lui, cât mai ales gândul că, cine știe câte lacrimi nu lăsă în urma lui un tată sau mamă, care-l avea ca un soare, pe când el a murit aci singur, singurel, fără o lumânare, fără o cruce, fără ca să i se mai poată da de urma mormântului, când cei scumpi lui, ar vroi să-l caute și să-i plângă pe pământul care-i va acoperi trupul lui fraged și dornic de viață...

Soarele începe să se ridice pe cer, îmbrăcând în argint vârful Cristianul. Răcoarea dimineții se domolește. Din iarbă, și de pe coamele munților se înalță nori de aburi. Râul Temeș s'aude cum murmură în patul lui de piatră.

Toți soldații sunt în picioare și joacă bătuta ca să-și mai desmorțască trupul și să-și mai pună în fugă sângele înghețat de frigul nopții.

Câțiva Unguri răniți sunt în apropierea noastră în târgi, acoperiți cu păături groase și bine bandajați. Unul are gura pătrunsă de un glonț, nu poate vorbi de loc; numai din când în când cere prin semne apă, să-și potolească setea care-i arde gâtul. Lângă el, un altul are brațul și șoldul drept lovite. Alături de acesta, alții au diferite răni la picioare, cap, brațe. Soldații noștri se îngrămădesc în jurul lor. Li privesc cu blândețe, câțva, apoi sfioși intră în vorbă cu ei. Cum mai toți răniții sunt din regiuni locuite de Români, se'nțeleg ușor în limba noastră. Intrebările cele mai firești sunt: de unde ești, ai părinți, câți copii ai lăsat acasă, de câți ani ești în

Artileria grea deschide drumul infanteriei...
In apropiere se văd mormintele vitejilor căzuți în luptă...

răsboiu, de câte ori ai fost rănit. Soldatul nostru, mulțumit, dă din cap, în semn de compătimire, își varsă tutun în palmă, îl dă rănitului, ca unui bun prieten, și apoi, depărtându-se, murmură către ceilalți camarazi: Săracul, e ostaș și el ca noi...

Apropiindu-se ora plecării, se lasă o unitate și preotul bat. 6 vânători, ca să adune toți morții și să-i înmormân-

teze cu toată pompa cuvenită. Toți au fost strânși și îngropați laolaltă. La capul fiecăruia s'a pus o cruce și pe ea numele și corpul din care a făcut parte.

La ora 7³⁰, grupul Predeal se pune în marș spre Dârstele-Brașov, precedat de avangarda unui batalion din reg. 4 infanterie. Toți ne așteptam ca să auzim explozii de mine, pregătite de Unguri contra noastră. N'a fost măcar una, deși pe șosea și prin pietrișul de pe marginea ei, am găsit grenade, cutii, baloane și bășici încărcate cu tot felul de explozibile. N'a luat nici una foc, pentru că trecerea frontierei s'a făcut așa de neașteptat, încât n'au mai avut timp să le dea foc. Cablul de legătură dintre ele și motor, l'am găsit, dar era rupt în multe locuri.

Pe șosea, din depărtare în depărtare, erau gropi adânci, ca să împiedice circulația, sau găuri încărcate cu dinamită, care trebuiau să explodeze de îndată ce-ar fi fost călcate de cine-va. Spre binele nostru, nici un astfel de accident nu s'a întâmplat.

Prin toate localitățile prin care am trecut, am găsit numai câinii, cari ne lătrau cu îndârjire. Locuitorii toți fuseseră siliți de Unguri să se retragă înaintea lor cu toate vitele. Casele erau pustii și prădate de Unguri, care, în grabnica lor retragere, neputând fura tot ce găsiseră, în mare parte le răspândiseră prin bătătura și prin curtea casii.

Ne așteptam ca în defileu să ni se mai opuiască vr'o rezistență pe undeva, mai ales că poziții de oprire erau destule. Ungurii prea se zoreau să scape de noi și nu se mai gândeau la luptă. De aceea tranșeele dela Bacifaleul, tari prin poziția lor naturală și prin îngrijirea cu care fuseseră lucrate pentru o brigadă mixtă, cel puțin, au fost lăsate în părăsire. Aci, dacă Ungurii rezistau, cu greu era să trecem mai departe, și cu jertfe dintre cele mai dureroase.

La Dârstele, batalionul de vânători a rămas să organizeze defensiva, intrarea defileului. Reg. 6 infanterie a intrat în Brașov la ora 11, fiind primit de Români cu bucuria și entuziasmul cel mai cald.

Dârstele, 18. August.

Lucrările merg repede. Cu toți muncim din răsuputeri și cu multă voie bună. Am făcut șanțuri etajate, blindaje pentru mitraliere, rețele de sârmă. Așteptăm pe inamic cu brațele deschise ca să ne atace.

De când suntem aci, primim știri că Ungurii se retrag în goană spre Olt. N'au de gând să ni se opue până acolo.

Noaptea, auzim dese împușcături prin munți. Și nimic nu este mai neliniștitor decât aceste focuri răslete în noapte. Teama de necunoscut și întunerecul îți încordează nervii de nu mai poți găsi odihnă până la ziuă. Fel de fel de gânduri îți năpădesc în cap... Am trimis dese patrule prin munți, dar n'am putut găsi pe acești francțireuri — nocturni. În prima noapte au tras chiar asupra coloanii regimentare care se găsea în defileu. Panica n'a fost mică în mijlocul conducătorilor. La iuțeală au înhămat caii și au fost gata de drum, dacă un curier al batalionului nu venea la timp să-i potolească. Pentru a preîntâmpina necunoscutul oamenii dorm îmbrăcați și armați, chiar în șanțul ce și-au făcut. În acest chip vom fi gata de luptă, iar soldatul având pușca lângă el, nu se va mai enerva, la ori ce pocnitură în miez de noapte.

Brasov, 23 August 1916.

Dela 20 August suntem în Brașov, în cazarma reg. 46 inf. Atât la Brașov cât și prin satele românești, prin care am trecut ni s'a făcut o primire frățească. Toți au eșit înaintea noastră, dela copil până la bătrânul care d'abia se mișcă. Era o bucurie nemeșteșugită. Fiecare avea în mâini flori, fructe, pâine, pe care le dădea cu toată inima ostașilor. Strigătele de „trăiască“ și „bine ați venit“ nu mai conteneau. Femeile plângeau de fericire.

Câteva bătrâne, care își aveau feciorii pe front și nu mai știau nimica de ei, s'au repezit la soldați și i-au sărutat în șiroaie de lacrimi. Multe femei se apropiau sfioase de noi și ne întrebau încetșor: „Acuma, maică, nu veți mai pleca de aci?“ În sufletul multora, frica de-ai lăsa iar singuri încă nu dispăruse.

Brasovul este aproape pustiu. Toate prăvăliile sunt

închise și cu obloanele trase. Pe stradă nu se vede nici un trecător. Mai toți locuitorii fuseseră luați cu forța de către Unguri în retragerea lor. Nu scăpaseră decât acei care se ascuseseră prin păduri sau pivnițe.

Așa ziții nobili unguri, fugiseră din Brașov așa de repede că n'avuseseră nici timpul să-și strângă masa.

Când am plecat din București, batalionul nostru nu avea decât efectivul de pace (450 oameni și 2 mitraliere). Acum două zile a venit și partea complementară, așa că efectivul întregului regiment este acum de 32 ofițeri și 2212 oameni; ca armament avem pușca Manlicher și 4 mitraliere Maxim. Deși ca număr stăm bine, totuși ca material, simțim lipsa mitralierelor, puștilor mitraliere, granadelor de mână, aruncătoarelor de mine, pistoalelor de rachetă etc.

Din Brașov — 21 August 1916 — am fost trimiși la Cristianul pentru a înlesni înaintarea detașamentului din spre Bran. Aci am stat în bivuac, pe câmpia dela apusul satului. Locuitorii streini fugiseră din sat. Nu rămăseseră decât Români. De ciudă Ungurii, când s'au retras, au pus foc tuturor caselor românești. Bietii Români, când ne-au văzut, numai puteau de bucurie.

Erau siguri că va sosi dreptatea și pentru ei. S'a hotărât ca toți locuitorii, ale căror case fuseseră distruse de foc, să se mute în acelea care erau în bună stare.

Cât am stat aci am fost foarte liniștiți. Numai noaptea s'au auzit câteva împușcături prin munți. Ca să se isprăvească și cu acest sistem, s'au luat ostateci străini, prin care am făcut cunoscut în tot satul, că-i vom împușca dacă se va mai trage vre-un foc ziua sau noaptea. Efectul a fost minunat; nu s'a mai auzit nici-o împușcătură tot timpul cât am rămas aci.

Defileul Perșani, 30 August 1916.

Urmând a trece râul Olt, unde inamicul căuta să ne oprească, am primit ordinul să înaintăm spre Perșani.

La 24 August am plecat din Brașov; după patru zile am ajuns la eșirea din defileul Perșani, trecând prin Halkiu, Tântari și Vlădeni.

Drumul l-am făcut în deplină liniște. Timpul a fost bun și mereu cu soare.

Aci ne-am instalat în dreapta și în stânga șoselii Vlădeni-Perșani, la poalele piscului Socilor.

Dinspre Olt s'aude zilnic bubuituri de tun. Vrajmașul este instalat pe înălțimile din dreapta Oltului, care stăpânește toată câmpia malului stâng. El vede toate mișcările noastre și la apariția unui om, trage cu tunul după el. Norocul nostru că niciodată nu nemerește, sau de cele mai multe ori obuzul se îneacă în pământ și amuțește.

Fiind trimis într'o recunoaștere spre Vad, am văzut mai de aproape lucrul acestor obuze. Dealtfel era prima întâlnire în acest războiu, cu un inamic care să aibă și artilerie grea. Toată șoseaua Șerkani-Mândra este făcută numai gropi de explozia obuzelor, care cad cu toată dărnicia. Ai noștri și-au făcut șanțuri adânci și privesc cu nepăsare cum se sparg obuzele, și furia cu care aruncă la mari distanțe pământul răscolită. Rar se întâmplă ca vre-un soldat să fie ușor rănit.

Aci, ziua este noapte, iar noaptea zi. Cum se lasă negura nopții, cu toții es din ascunzători și ca niște licurici forfotesc în toate părțile, căci puternica artilerie inamică nu trage noaptea. Mâncarea, apa și ceaiul se aduc numai pe înopțat. Ziua ar fi peste puțină, pentru că ar face o bună țintă pentru obuzele inamice.

Trecerea Oltului.

Vadul, 2 Septembrie 1916.

În noaptea trecută, pe la ora 10, am sosit la apus de satul Vad, fiind puși la dispoziția diviziei III-a.

În fața noastră se ridică malul înalt și repede al Oltului. Vrășmașul s'a instalat din timp aci, făcându-și șanțuri și rețele de sârmă. A lucrat la ele ziua și noaptea pentru a le isprăvi, punând cu forța și pe Românii din sat să le sape. Înpoia lor au așezat artileria ușoară și grea, cu care bat câmpia și vadurile Oltului. Toate podurile de peste râu au fost distruse cu dinamită.

În revărsatul zorilor a început atacul linii dușmane, la Halmagii. Oltul s'a trecut prin mai multe locuri. Vrășmașul nu ne-a simțit până când n'am fost pe țărmul drept al apii. Atunci s'a produs panică în rândurile celor din tranșee, fiind desbrăcați și surprinși de sosirea noastră. Rachetele luminoase se ridicau pe tot frontul; artileria inamică a bătut puțin, pentrucă a trebuit să fugă, ca să nu cadă în mâinile noastre. În schimb, obuzierile noastre, aduse cu o noapte înainte aci, și ochite de cu ziuă, trimiteau loviturile așa de bine, că multe pătrundeau chiar în șanțul inamic, aruncând moartea în toate părțile. Pocnetul și vâjăitul gloanțelor nu s'auzit mult. Ai noștrii au ajuns într'un salt la adăpostul vrășmașului. Numai o mitralieră din fața podului dela Halmagii, ne-a tocat multă vreme rândurile. Dar când a pus vânătorii (R. 2. V.) mâna pe căpitanul austriac, care o conducea, cu tot strigătul lui de: „trăiască Rumăniën“, a sărit în sus cu mașina cu tot, deși era prinsă pe-o roată de car și înfiptă adânc în pământ...

Speriați și cu toaleta neisprăvită, tigrii fug ca iepurii în toate părțile. Noi fugim după ei să-i prindem, deși suntem peste măsură de îngreuiți de apa care ne smorcăie în bocanci și care s'a prins în hainele lănoase ca într'un burete. Toate ordinele date ca să se oprească urmărirea au fost zadarnice. Soldații nu mai vreau să știe de ordine

și odihă cât timp vrăjmașul se vede fugind. A trebuit să sune goarnea oprirea și adunarea, ca să poată aduce în fire pe soldat. Și atunci, era nostim să vezi venind unul câte unul, cu răsuflarea greoaie, și lângă el, ținând de braț, câte un austriac speriat, care nu zicea altceva decât: „mein Kamerad, prizonier“. Soldatul nostru cu râsul șiret, îi răspundea: — „Acum da, prizonier; da pentrece nu te-ai oprit musiu, când ți-am strigat eu să stai? Știu eu dece, erai uscat, și credeai că nu mă pot ține de tine“...

Alții ne povesteau cum l-a prins: „Am fugit după el multă vreme. El era ușor îmbrăcat; n'avea armă, n'avea raniță, n'avea haină, n'avea capelă. Eu, de, făcusem baie îmbrăcat și eram cam greoi; luasem apă la galoși. Dar nu-l slăbesc, mă țin după el în fugă regulată. Dela o vreme întoarce capul spre mine. Atunci, simțind că-i obosit o iau mai grăbit, și strig la el: mă, stai, mă, că nu te omor; nu mă face să fug, să obolesc, că pe urmă o s'o pați. În sfârșit, văzând că nu scapă de mine, s'a oprit. Când s'ajung la el cade în genuchi și-și ridică mâinele lipite spre mine, strigând: „Rumen, prizonier“. Mă uit la el mirat, dau din cap, și-i spui, apucându-l de gât: Fă încoa, spurcatule, că tare m'ai obosit. Și așa de gât, el tremurând uscat și eu tremurând ud, l'am adus până aci să-l fac plocon d-lui căpitan al cumpăniilor“.

Restul zilei îl întrebuințăm ca să curățăm transeele inamice. Pe lângă prizonieri, arme și munițiuni, am mai găsit plapume de atlas, ștergare, velinte, mărame, săltele de lână, etc., toate luate de pe la Români. O bună parte din ele și le-au ridicat păgubașii, care, cum s'a isprăvit lupta, au venit înaintea noastră să ne mulțumească că i-am scăpat de acești mosafiri nechemati.

Soldații, fiind uzi și vremea prea rece, s'au făcut focuri mari pentru ca să se poată usca. În curând tot dealul Oltului era numai un fum, care se ridică din zeci de focuri...

Lissa, 5 Septembrie 1916.

Regimentul nostru în aceeași zi s'a pus în marș spre Șerkaiă, Făgăraș, Luta, Ludișor și Lissa, unde ajungem în ziua de 5 Septembrie.

Aci Regimentul împreună cu-o baterie artilerie și două regimente cavalerie, au însărcinarea să facă legătura între Armata I-a (Olt) și a II-a Gl. Crăiniceanu, închizând spațiul dintre Olt și Carpați.

Noaptea, din când în când, patrulele inamice trec Oltul și se dau la jaf prin satele românești. Surprinse de patrulele noastre se încinge lupta numai decât. S'aude până la noi împușcăturile de armă, ale căror pocnituri se măresc și mai tare de ecoul munților. Atunci toată trupa e în picioare, deșteaptă, cu mâna pe armă, gata de luptă. Intunericul ne întărește și mai mult încordarea ce ne cuprinde. Gândul că suntem izolați, ne aduce în minte tot felul de bănueli, care de care mai curioase... Dar lămurindu-se rostul focurilor, toată lumea se liniștește. Soldații se întind din nou pe fânul proaspăt din corturi și adorm...

Vrășmașul se mai găsește și acuma pe malul drept al Oltului, dela Rukor la Porumbac. De aci n'a fost alungat. Toată noaptea luminează cu un proiector sau cu rachete câmpia din stânga Oltului, pe care stăm noi. Uneori mai aruncă și câte un obuz, dacă vede ceva pe șoseaua Făgăraș-Voila. Nouă nu ne-a trimis nici unul, pentru că suntem în afara bătăii tunurilor lor.

Noaptea flacăra tunului se vede foarte bine. Tot cerul se luminează, ca de un fulger. Cu nerăbdare așteptăm să vedem unde pică. Uneori, spărgându-se în direcția noastră explozia se vede așa de frumos... tot câmpul se luminează ca ziua și în această lumină gălbuie se vede chiar și bucățile de pământ care sunt asvârlite spre cer..

Inaintarea spre armata I-a.

15 Septembrie 1916.

Pe când negăsim la Vișta de Sus — 15 Sept. 1916 — am primit ordinul să înaintăm spre armata I-a. Această mișcare se făcea de întreaga armata II-a, pentru a degaja aripa dreaptă a armatii I-a, greu atacată în defileul Oltului.

În noaptea de 15 Septembrie, detașamentul din Vișta de Sus se îndreaptă spre Ușa de Sus, unde ajungem în amurgul zilei următoare. Drumul până aci nu-i mai lung de 6

kilometri, dar îl facem într'o noapte întreagă, pentru că este o singură șosea pe care trebuie să se scurgă un regiment de infanterie, două de cavalerie, și aproape unul de artilerie. Dealtfel aceasta ne-a prins bine căci, până când să vie rândul încolonării noastre, am putut dormi puțin pe câmpia din marginea șoselii.

Noaptea este întunecoasă, deși stelele lucesc pe cer; la depărtare de câți-va metri nu se distinge nimica. Pe malul drept al Oltului se văd arzând satele Cincu Mic și Rukor, din care vrășmașul a fost nevoit să se retragă, în urma ofensivii noastre. Flacăările se înalță mari spre cer, luminând împrejurimile. Fumul alburii se lasă pe câmpia Oltului ca ceața de toamnă. Mai departe alte case și gospodării singuratice se văd arzând... Parcă suntem în timpul năvălirii barbarilor, care lăsau în urma lor un câmp de foc și de cenușe.

La intrarea satului Uța, trebuie să trecem prin vad apă cu acelaș nume; pod nu este și nici un om care să ne spuie unde este puntea. Satul este pustiu. Toți locuitorii sunt luați de Unguri sau refugiați în munte, ca să scape de ei. Pentru aceasta umblăm mult până când sa aflăm locul unde a bivuiat regimentul nostru. Cu trudă multă îl găsim la Sudul satului Uța. Oamenii se și culcaseră morți de oboseală. Și ai mei fac la fel. Oboseala îi apasă așa de tare încât nu se mai gândesc să-și usuce picioarele udate, de când au trecut prin vad râul Uța. Se lasă un frig grozav. Bruma ne acoperă c'un strat gros. Tremurăm din răspuțeri fiind numai în tunici; dar oboseala nu ne lasă să ne sculăm, afundându-ne într'un somn adânc și întăritor.

Când se luminează bine de ziuă, sărim în sus, fiindcă ne înghețase cu totul picioarele. Acum se începe o bătăuță furioasă. Nu se mai aude decât ropăiful picioarelor. Dar n'avem timp să ne desmorțim bine și să ne uscăm de apă, că din nou ne punem în marș spre apus. De acuma drumul devine și mai greu, pentrucă părăsim cu totul șoseaua și o luăm peste câmp pe sub poalele Carpaților, ca să nu ne bată artileria inamică. Trecem peste ogoare de grâu, porumbiște, crânguri dese, păduri nesfârșite, văi adânci și repezi, peste 16 râuri și pârâuri ale căror albij erau numă-

de piatră și prundiș. Uneori văile apelor sunt așa de repezi că trebuie să lăsăm caii de la mitraliere ca să se urce singuri. Dacă ar fi fost ținuți de frâu și-ar fi pierdut echilibrul și s'ar fi rostogolit în vale. Aceasta dealtfel s'a întâmplat uneori, dar panta fiind mică, calul n'a pățimit nimica.

Pe la mijlocul nopții, trupa fiind prea istovită, ni se dă un repaus de 2 ceasuri. Ne culcăm acolo unde suntem. Cerul fiind acoperit cu nori, nu se simte așa tare frigul pe care-l aduce zăpada ce acoperă toată culmea munților. Oamenii, cât ai clipi, au și început să sforăie. La fel fac și ofițerii amestecați printre soldați.

După deșteptare se continuă drumul. Din cauza întunericului nopții, și a drumului rău, compania de mitraliere mereu se pierde de coloană. De multe ori trebuie să strigăm ca să ne aștepte pe loc cei dinainte, care merg mai repede.

Intotdeauna marșul noaptea e greu; dar când trebuie să mergi peste câmpuri și arături, atunci devine de nesuferit. Oboseala este înzecit mai mare ca în timpul zilei, pentru că bezna nu te lasă să vezi unde pui picioarele, care îți alunecă în toate părțile.

În revărsatul zorilor ajungem la sud-est de Porumbacul de Sus. Ni se mai dă un repaus până la ceasul 7 dimineața.

La deșteptare primim ordinul de atac. Trupa își lasă ranitele pentru a fi mai ușoară.

Bătălia dela Porumbacul de Sus.

17 August 1916.

Vrășmașul ocupă poziție între Olt, Porumbacul de Jos, cel de Sus și Carpați. Venit de curând, n'avusese timp să se întărească bine. Iși făcuse trei rânduri de tranșee dar nu erau destul de adânci, și nici rățelele de sârmă nu și întinsese.

După ordinul de luptă, în linia I-a atacă reg. 21 și 6 infanterie; regimentul de vânători trebuie cu o parte, să fie rezervă, înapoia aripii drepte iar altă parte (compania 2, 3, o secție mitraliere) formează rezerva de pe stânga.

Pela 7 dimineața coloanele se pun în marș. Coloana din stânga din care fac parte și eu, înaintează pe marginea pădurii pentru a nu fi observată.

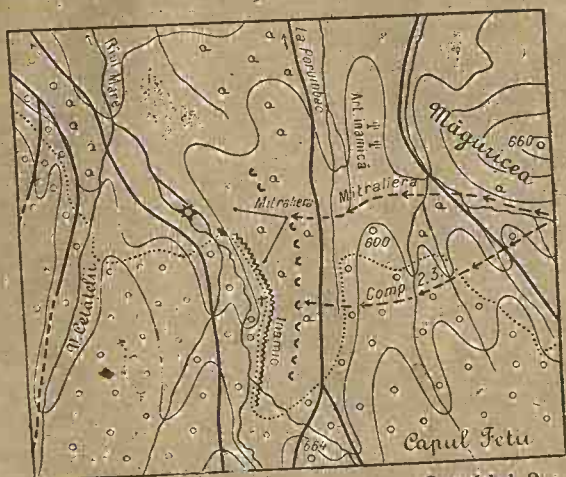
Mai târziu sosind lt.-col. Iacobini, șeful de stat major al diviziei, ni se schimbă destinația ordonându-se ca noi să trecem la atac și să cădem în dreapta și spatele inamicului.

De acuma ne afundăm bine în pădure, căutând să ne apropiem cât mai mult de coamele Carpaților. Drumul este greu, căci mergem numai peste câmp. Pădurea este destul de deasă, d'abia ne putem strecura printre arbori. Artileria inamică bănuind mișcarea noastră trage mereu în pădure. Obuzele se sparg c'un sgomot infernal unul după altul, dar nici unul nu ne lovește. Uneori, schije cad în apropierea noastră, dar fără putere. Din vale vine până la noi ropăitul gloanțelor și tocatul mitralierii. După sunetul lor gros și răgușit deducem că sunt mitraliere inamice. În vale lupta este în toi.

Pela ora 8³⁰—9, socotindu-se că am ajuns în spatele vrășmașului, cotim la dreapta ca să eșim la lumină. Când eram gata să eșim din pădure, dăm peste unități din reg. 6 infanterie care luase deja inamicului o baterie de obuziere complectă.

Ni se comunică că vrășmașul, în forța unui batalion se apropie pe stânga noastră pentru a ne cădea în spate. Numai decât luăm formația de luptă, chemăm cu noi soldații din al șaselea de infanterie și în strigăte de ura și într'o goană nebună eșim în luminișul de d'asupra satului Porumbacu de Sus. (Crochiul 2.) Nu apucăm să punem piciorul la marginea pădurii, că simțim șuerând gloanțele inamice. Mitralierile sunt puse în bătaie, iar infanteria, ce le susține, deschide și ea un foc repede în contra inamicului, care, surprins de mișcarea noastră, se retrage spre pădure. Mitralierele au o țintă cum rar se poate găsi în războiu. Seceră de minune rândurile dese ale Germaniilor. Cum depărta-rea nu este mare, se vede destul de bine cum cad unul câte unul, lovit de moarte. Plotonierul Gheorghe Radu, nerăbdător, se așează chiar el pe șeaua mitralierii și-o mănă-ște așa cum știa el s'o facă când „varia la teren“. Nu-i mai tace gura de loc. Trage și strigă: — „Pe ei mă; nu-i lăsați

să scape, că nu mai găsim așa chilipir.“ Nu se liniștește decât numai atunci când, un glonț vrășmaș, spărgându-se de cutia mitralierii, l'a lovit la ureche și la cap; trimițându-se mitralier stricată înapoi, n'a vroit să plece, să se panseze, decât cu forța.

Scara $\frac{1}{5000}$

Crochiul 2.

În toată trupa era nerăbdare și bucurie. Toți strigă ura sau tot felul de vorbe vesele. În toți e dorința să înaintăm și să luăm în brațe pe inamic. Cu greu îi pot liniști și ține pe loc, mai ales că suntem foarte puțini și amestecați.

Sosind la stânga noastră cele două companii de vânători, începem prin salturi mici să ne apropiem de marginea pădurii, pe care se ocupă Germanii (R. 183 I; R. 4 Ulani).

Artileria inamică de pe malul drept al Oltului trage mereu în noi. Obuzele se sparg așa de aproape de mitralieră, că brazdele de pământ, aruncate în aer, cad peste noi. Soldații nu dau nici un semn de temere. Urmăresc cu grijă numai vâjăitul obuzului, până când plesnește de pământ, apoi nu mai au nici o teamă, când văd unde s'a spart. Frica omului e mai mare când pânza de gloanțe inamice e mai deasă. Atunci unii n'au curajul să ridice nici capul dela pământ și nici să tragă. Aci, urmând să fac un salt cu mitraliera sub ploaia de gloanțe, doi soldați erau așa de în-

groziți, încât n'a fost chip să se ridice dela pământ, decât întepându-i cu o baionetă. Ori cât am strigat la ei, ori cât i-am împins cu piciorul, ori cât i-am lovit cu bățul, nu se ridicau în sus, ci mai mult se lipeau de pământ. Teama le paralizase cu desăvârșire voința.

De când am început lupta obuzele artileriei noastre nu s'au simțit pe d'asupra noastră. La început, am tras mult cu urechea și de multe ori credea că sunt „ale noastre“, dar, după ce vedeam că se sparg tot între ai noștrii, am pierdut ori ce speranță să le auzim cântând pe sus. Spre mirarea noastră, deodată vedem că obuzele au început a bufni și în rândurile inamice. Nedumeriți întrebăm în dreapta și în stânga și aflăm, că cu obuzierele capturate dela inamic, trag doi infanteriști, foști pe vremuri la artilerie. Bucuria noastră a fost mare, când vedeam cum pică și la ei „purceaua“. Ne-am grăbit numai decât să trimitem „artilerei“ un crochiu al poziții adverse, ca să știe cum să-și ochească tunurile. Dacă efect material mare n'a avut totuș, ca efect moral, a fost de mare însemnătate. Nespusă încredere și îndrăsneală prinde luptătorul când vede că trage și artileria lui...

În fața noastră, inamicul nu are mitraliere, așa că noi aveam mai multe „scule“ ca ei. Pela 9³⁰ observăm că, pe un povârniș de deal, cam la 800 m., ar încerca să se instaleze o mitralieră. Ne-a mirat că se pune o mitralieră în văzul tuturor, în loc s'o așeze ascunsă în pădurea de lângă ei. Am lăsat-o să vedem ce va face. După câțva timp s'aude un tocăit, dar nu simțim nici un glonț. Era numai o imitație de mitralieră cu care credeau că ne vor speria, să nu mai înaintăm. Ca să-i pedepsim am pus pe cel mai bun ochitor ca să le trimită „o bandă“ de gloanțe veritabile. Nu s'au tras nici 50 cartușe, că pe toți mitralieriști, „surogat“, i-am văzut cum fug în toate părțile ca vrăbiile.

Pela ora 10²⁰, ajungând la 400 m de poziția vrășmașului tocmai ne pregăteam de atac general când a sosit un sergent cu un ordin; mi l'a întins dea'n picioarele. Nici n'am avut timp să-i fac semn să se culce la pământ, că un glonț l'a lovit drept în inimă. A căzut la pământ, a scos un oftat adânc, și-a pus mâna la inimă, a mai horhăit de

câteva ori și a făcut pentru totdeauna. Am pus pe câțiva soldați să-l tragă de picioare ceva mai departe, pentru că era chiar în mijlocul nostru, apoi am deschis ordinul și-am început să-l citesc cu glas tare, în timp ce unii soldați morți de foame, ronțăiau pșmeții tari și albi ca varul.

Ordinul era astfel: „Pentru că coloana de pe dreapta Oltului întâmpină serioasă rezistență orice înaintare a detașamentului de pe malul stâng al Oltului se oprește, trebuind se revenim la punctul de plecare“. Ne-a mâhnit mult acest ordin, mai ales că lupta se terminase cu isbândă deplină pentru noi.

Pentru a evita demoralizarea care se naște la orice retragere, n'am comunicat acest ordin celorlate unități până la ceasurile 5 după masă. Până la această oră am rămas pe poziție și-am tras mereu cu mitraliera pentru a ține sus încrederea trupii. În acest timp, fiind așa de aproape de inamic, am avut câțiva răniți și un mort, — soldatul Cristea Nicolae. Pe acest soldat văzându-l întins la pământ, și neștiind că e mort, l-am mișcat de câteva ori să se scoale. Era culcat pe spate, cu ochii deschiși, picioarele unul peste altul, și în mâinile-i țepene răsucea o țigare neisprăvită. Văzându-l astfel ai fi crezut că e viu, în așa poziție îl prinsese moartea...

Ceilalți soldați au fost răniți în picioare și mâini, din cauza vitejii lor nebunești. Astfel, soldatul Piroiu, a fost lovit în șold, pe când aducea cutiile cu cartușe mergând în picioare încet și tacticos. Când i-am spus: — „De ce nu vii cu opriri scurte; dacă te lovește vre un gloanț?“ El a ridicat brațele în lături cu cutii cu tot și-a răspuns: — „O viață are-omul; de ce mi-o fi scris, nu scap ori ce-aș face“. În clipa aceea n'a fost lovit, dar pe când se întorcea cu cutiile goale, un gloanț l'a nimerit tocmai în șold. La retragere, sârmanul, n'a putut fi luat și a rămas în mâna vrășmașului.

Așa s'a mai întâmplat cu sergentul Cercel, caporalul Păun, soldații Gheorghe Anton, Vișana Ivan, care au luptat ca adevărați viteji, au fost răniți și evacuați în țară.

În schimb am avut alții, care cu toată nebunia lor, n'au fost nici măcar atinși. Soldatul Niculae Tudor, ordonanță, în ploaia de gloanțe se ridică în picioare și trăgea. Alteori,

pe linia de luptă, se ducea să caute „nemți“, ca să vadă „ce fel de oameni sunt“, și „ce armătură au“. Atunci era nostimă convorbirea dintre el și german, și mai ales dojeana pe care i-o făcea: — „Vezi, ce-ai căutat ai găsit. Cine te-a pus să vii contra noastră“? Apoi îi lua toată armătura și nu-i lăsa decât pâinea și slănița. Dacă nu avea pâine, îi da dela el. pesmeți împreună cu puțin tutun, ca să-i „fure setea și foamea“.

Dela ceasul 5 seara se trimite tuturor unităților ordinul de ruperea luptei. Rând pe rând, compăniile încep să se retragă spre pădure. Pentru a împiedica pe inamic să urmărească, mitralierele deschid un foc năpraznic pe

Mitralieră ascunsă în pom.

tot frontul. Nori de vapori se ridică din mitralieră; dar chiar de-ar fi plesnit, trebuiă să tragem mereu. Cu toată apa ce i se pune, focul continuu o încălzește și-o schimbă în vapori. S'a tras în acest moment peste 4000 de cartușe.

După ce se retrage toată infanteria se iau măsuri ca să ne întoarcem și noi la pădure. Rând pe rând, s'a trimis

tot materialul de prisos. Rămân 10 oameni, o mitralieră și șase cutii cu muniții. Incet, incet, revenim spre pădure, fiind urmăriți de focuri tot timpul. Până la pădure se mai trage de câteva ori, pentru ca să împiedicăm pe Germani să se apropie de noi. La ultima poziție este rănit și soldatul care ducea chiar piesa. Cum nu vroiam să pierdem mitraliera cu nici un chip, un ofițer a pus mâna, pe ea și a luat-o la spinare. Când ajungem la pădure, artileria grea germană a început să tragă cu furie. Obuzele se sparg pe lângă noi, dar culcându-ne la pământ, nu rănesc pe nimeni.

Trecând pe lângă bateria capturată, am văzut toate tunurile aruncate într'o vâlcea, și câteva chesoane răsturnate. Ai noștri nu le putuseră lua, pentru că la orice mișcare artileria de pe malul drept al Oltului trăgea în ei.

Caii însă mai erau înhămați la câteva chesoane. Unii dintre ei erau răniți așa de greu, în cât le eșise măruntaele afară. Stăteau sărmanii întinși la pământ, și ridicau capul la ori-ce trecător și cereau ajutor printr'un gemăt ce îți rupea inima. Acei care erau în picioare, îngroziți de obuzele ce se spărgeau în apropierea lor, și neputând fugi de șleurile care îi țineau prizonieri la cheson, nechezau, săreau și asvârleau din picioare în toate părțile.

Mai înăuntru pădurii am dat de postul de prim ajutor. Aci am găsit o mulțime de răniți de-ai noștri și câțiva germani. Erau din regimentul 4 de ulani și din regimentul 183 infanterie. Am vorbit cu ei puțin. Erau înspăimântați de felul cum luptăm; strigătul nostru de ura, furia atacului, baioneta îi îngrozise. Din această cauză aveau ordin să nu primească atacul la baionetă și să se retragă din timp. Aveau admirație pentru infanteria noastră bravă și desprețuitoare de moarte.

Toți erau pansați și îngrijiți bine. Aceasta chiar îi miraseră, pentru că li se spusese că suntem mai rău ca Hunii. Soldații noștri trecând pe lângă ei începeau să le vorbească numai decât. Nu mai erau furioși ca în lupte. Acuma păreau cei mai blânzi oameni. Care cum avea pesmeți, brânză, tutun, scotea și le împărțea cu ei.

Lupta a fost grea. Am pierdut mulți soldați și ofițeri.

Aci au închis ochii adevărații eroi: Maiorul Porumbaru, locot. Ercul Ion, sub-locot. Popescu Aninoasa.

Pe lângă acești bravi a mai murit și locot.-colonel Iacobini, șeful de stat major al diviziei, care a fost lovit de un glonț în frunte, în linia întâi, pe când îndemna pe soldați să înainteze; iar greu rănit a fost viteazul Locot. Cristea Toma.

—Retragerea din Ardeal.

Noaptea de 17 Septembrie, 1916.

Am ajuns pe locul de unde am început lupta în dimineața zilei de 17 Septembrie 1916. A început să se înopteze. Cerul e senin. Mici petece de nori aleargă duse de vânt. În depărtări luceafărul strălucește tremurător pe vârful munților, de-ai crede că este flacăra unui foc. Nu se mai aude nici un sgomot; e liniște. Câte odată se pierde în văile munților vreun pocnet de armă rătăcit. Oamenii rămași în urmă de pe la alte corpuri, merg în tăcere spre locul de plecare. Unii, frânți de oboseală, se culcă la marginea pădurii. Aceștia, a doua zi, vor fi prizonierii Germanilor. Alții stau pe malul vre-unui pâraiași limpede castiela și mănâncă în tăcere bucata lui de pâine sau pesmet, bând din când în când din apa pâraiașului. Toți suntem certați cu mâncarea din noaptea de 15 Septembrie.

Văzând că și oamenii mei istoviți de luptă, sunt morți de foame și se uită cu jind la cei care stau întinși pe iarbă, îi opresc și le fac următoarea întrebare:

— „Ce vreți? Să ne culcăm aci până mâine de dimineață și să fim prizonieri sau să plecăm așa cum suntem de oboșiți la Viștea, și să scăpăm de vrășmaș? Cine vrea să rămâie aci poate s'o facă, cine nu să mă urmeze“.

Intr'un glas toți au răspuns: — „Mergem cu Dumneavoastră“.

Urmăm acelaș drum greu pe care am venit. Acuma e și mai grozav, fiind singuri și cu vrășmașul în spate, gata să ne prindă. Hotărârea noastră de-a ajunge la Viștea este așa de tare, încât nu mai ținem seamă de nici-o piedică: mlaștină, pădure, văi adânci, ape, arături, și ploaie care

a găsit tocmai acum prilejul să cadă. Ne călăuzim numai de coama munților, pentru că harta în negură nu se mai poate citi.

Uneori facem mici opriri. Opririle sunt scurte pentru ca să nu intre în oameni somnul și oboseala. Și eu sunt obosit încât moțai pe cal. Și bietul cal mă duce, supus, prin toate prăpăstiile și urcă povârnișuri, pe care ziua ameteai să le privești până în fundul lor.

La ora 2³⁰ dimineața intrăm în Viștea. Grupuri, grupuri de soldați se văd căutându-și culcuș; căruțele întârziate încă li se aude scârțâitul lor pe șoseaua din sat.

După ce despachetăm caii, unii oamenii intră în case, să se culce, alții, se întind în fânul sau paieile de lângă cai, și adorm duși...

Viștea de-Sus, 18 Septembrie 1916

Cum eram de obosit m'am îndreptat spre cea dintâi casă care era luminată, deși era prea scundă. Cum întru în tindă un tablou, ce nu-l voi uita nici-odată, mi se înfățișează înaintea ochilor. Intr'o odăiță mică, cu tavanul de lemn, înegrit de vremuri, pe-o laviță acoperită cu-o scoarță țărănească trăgea să moară sub-locot. Dumitrescu. Sărmanul, fusese rănit în stomac la lupta din ajun. La capul lui o bătrână cu părul alb, cu obrazul săpat de dureri nesfârșite, adusă de spate, ținea cu mâna-i tremurândă o lumânărică galbenă. Din când în când își făcea cruce, ofta adânc și plângea liniștit, clatinându-și capul de jale. Pe laviță, bietul copil, cum îi ziceam noi, cu fața galbenă, de părea că tof sângele îi fugise din ea, cu ochii jumătate închiși, cu gura întredeschisă d'abia mai răsufila printre buze, o răsufulare grea, rărită. M'am apropiat încet de capul lui, am dat să-l întreb cum îi mai e; dar n'a putut răspunde nimica; pareă a făcut o sforțare să-și deshidă ochii mari, ca să se uite la mine, dar n'a putut să mai mă recunoască... Era în ultimele clipe.

Femeia mi-a spus: — De geaba, maică, se duce, se duce. Și-i tare tânăr și draguț... Copilașii mei ori avea și ei parte de-o lumânărică?.

Și s'a pornit să plângă cu atâta foc, și așa de tare, că bietul rănit începuse să-și miște mai repede ploapele închise de moarte. Am sfătuit-o să mai iasă nițel pe afară, ca să nu turbure pe muribund. Am rămas numai cu rănitul, Dumitrescu, căruia îi țineameu acuma lumânărica... În întunericul și tăcerea aceea de mormânt, în care umbra mea părea nesfârșită, în horhăitul pierdut al rănitului, am simțit atâta groază, că n'am mai putut să mai rămâi în acel aer închis și apăsător de acolo, am lipit lumânărica de marginea laviței și am eșit afară să respir aerul răcoros și curat al dimineții...

Cocoșii începuseră să cânte revărsatul zorilor.

Pe cer dispărea una câte una stelele. O dungă roșiatică se întindea la răsărit. Un vânt răcoros se coboară de pe zăpada munților. Era un vânt care mă înviora, mă desmeticea din grozăvia prin care trecusem. M'am așezat pe o bufucă dela poarta unei case și așa am rămas tot timpul, până când târziu de tot, oboseala zilelor de luptă și istovire m'au învins și-am ațipit, rezemat de gardul ogrăzii, așa îmbrăcat cum eram....

Dimineața, sub-locot. Dumitrescu a fost îngropat în cimitirul din Viștea. La înmormântare a luat parte tot satul. Toți erau îmbrăcați în haine de sărbătoare și nu era om sau femeie care să nu aibe câte un mănunchi de flori în mână. Cosciugul era înecat de flori de nu se mai vedea... Toți plângeau ca după un neam sau bun prieten. În lacrimile lor era jalea și după acei dragi și scumpi, care își vărsau sângele pe câmpiile Galitiei sau pe stâncile prăpăstioase ale Alpilor, pentru o țară în care Românii erau numai robii ei..

Perșani, 22 Sept. 1916.

Din Viștea am plecat, în ziua de 18, spre Voila. Peste noapte am rămas să ne odihnim aci, trupa fiind prea oboșită. A doua zi ne-am îndreptat spre Cincu-Mare, pentru a veni în ajutorul diviziei VI-a atacată puternic de Germani. Drumul a fost foarte greu, din cauza ploii din ajun care-l noroise. Am ajuns la Cincu-Mare pe înserat și am intrat în avanposturi. Peste noapte am primit ordin să ne retragem spre Perșani. Pe la ora 12 noaptea ne-am pus în marș. La

început șoseaua era bună, mergeam ușor. Mai târziu, din pricina ploilor și a multului umbriet, era peste tot desfundată.

Noaptea este senină și foarte răcoroasă. Dealungul șoselii se văd numai coloane cu munițiuni. Căii mănâncă în liniște, iar oamenii stau sgribuliți înprejurul focurilor, sau dorm prin căruțe. . . .

Vânătorii sunt prea istoviți. De patru zile suntem numai pe drumuri și în luptă. Se vede bine oboseala lor, după coloană care se lungeste peste măsură. La cel mai mic repauz, se întind la pământ și adorm numai decât, deși este un frig de-ți îngheață mâinile. Din când în când mă dau jos după cal, să mai mă încălzesc. Dar, atunci mă isbesc de alt neajuns. Cum sunt obosit și nedormit, moțai de'npicioarele și nu odată m'am pomenit dintr'un șant într'altul al șoselii. Stând călare, deși îmi îngheață picioarele și genuchii, cel puțin pot să moțai în siguranță.

În Făgăraș nu ne oprim de cât 15 minute. S'a Juminat bine de ziua. Românii prin toate satele ne-au eșit înainte îngroziți de retragerea noastră. Simt că sunt pierduți, dacă vor rămâne cu Ungurii. Știu bine că spânzurătoarea îi așteaptă. Mulți dintre ei preferă să fugă în Țara noastră de cât să rămână sub Unguri. De acum încep să se formeze lungile șiruri de căruțe încărcate cu bagaje, femei și copii, care ne vor însoți spre graniță. Nu poate fi ceva mai mișcător de cât să vezi asemenea tablou. . . .

La Mândra (20 Sept.) ne-am odihnit până la ora 4 după prânz, când pornim spre Șercaia. Seara dormim aci în corturi, lângă gară. Este o noapte de nesomn și grije. Nu știm ce va fi a doua zi și unde ne vom opri. Inapoia noastră se văd arzând satele pe care le-am părăsit. Din când în când se aude bubuițul de tun. Luptele sunt foarte aproape. Vrășmașul, fără să ne turbure retragerea cu lupte, se ține de noi pas cu pas. În toată trupa se vede îngrijorarea și des-nădejdea. Parcă n'am fi aceia care, acum trei săptămâni, au trecut pe aici victorioși, veseli și plin de toată încrederea într'un viitor frumos. . . .

În ziua de 21 Septembrie dimineata plecăm spre Perșani. Aci, cum ajungem, recunoaștem poziția ce s'a lucrat acum câte-va săptămâni de noi. Șanțurile nu sunt terminate,

iar altele nu se pot întrebuița. Nu cred să putem opri înaintarea Germanilor aci. Artileria lor grea va fărâmița tot în calea lor.

Deocamdată numai batalionul II ocupă o poziție pe Dealul Bătătura, iar batalionul I este în rezervă la intrarea defileului.

Artileria grea inamică a și început să lucreze; obuzele cad din belșug în satul Perșani și împrejurimi. Turnul bisericii a fost distrus dela început. Locuitorii îngroziți fug din sat. Ei ne cer plângând ajutor. Dar cu ce să-i putem ajuta acuma, în iadul acesta, când pe noi înși-ne nu ne putem ajuta cu nimica...

Noaptea pe câmp, fiind peste măsură de frig, ne îngrămadim unul într'altul și ne învelim cu fânul ce putem strânge de prin împrejurimi. Cu toate acestea tot timpul am tremurat; iar a doua zi am găsit peste fân și peste mantăile noastre, un strat gros de brumă.

De cum ne sculăm bombardamentul începe. Artileria noastră bine instalată trage mereu și trage bine. Coloanele inamice cum intră în bătaia tunurilor sunt împrăștiate numai decât. În schimb și artileria lor grea trage fără milă. Parcă ar vroi să mute din loc dealurile. Avem mulți răniți și mulți morți. Mulți sunt îngropați de vii, de vre un obuz care a căzut în plin. Acuma, simțim grozăvia adevăratului războiu...

Seara, suntem nevoiți să ne retragem și de aci, pentru că tranșeele noastre nu se mai pot întrebuița. Artileria inamică le-a distrus în întregime.

Când coloana se pune în marș, un aeroplan inamic, coborât la 500 m trage în noi. O panică se naște printre soldați.

Atunci, un obuzier de pe șosea și trei mitraliere ale vânătorilor, deschid focul contra aeroplanului. Acesta vi-rează imediat și fuge înapoi. Coloana din nou se adună și pornește spre Vlădeni. La început infanteria este amestecată cu întreaga artilerie și cu chesoanele cu munițiuni. După ce se scurge artileria, infanteria înaintează mai ușor și în mai multă ordine. Pe figurile soldaților se vede nesomnul și istovirea. Fața tuturor este suptă de neodihnă și foame.

Pe marginea șoseii încă se mai văd răniți, târându-se la brațul vre-unui soldat sau sprijinindu-se singur de armă. Un ofițer mort, din reg. 6 infanterie, este dus pe targa de soldații lui din companie. N'au vroit să-și lase ofițerul nici mort în mâna înamicului...

Un soldat rănit, cam oacheș de felul lui, se roagă de toți să-l ia și pe el. Un glonț îl lovise chiar în laba piciorului și nu poate merge. Mă oprii la el, să-l întreb ce are.

— Ce să am don locotinent! Sunt rănit și camarazii mei nu mă iau cu ei; mă lasă în ghiara Ungurilor.

Opresc un tun și-l urc pe țeava lui. Soldatul își potrivește piciorul rănit, își așează arma și ranița, și când este gata, tunul se pune în mișcare. Nu mai poate de bucurie că a scăpat. Se întoarce bine la mine, își scoate capela din cap și strigă cât îl ia gura: Să trăești don locotinent și să-ti trăiască barosana!

Tunul se îndepărtează; iar soldații râd și ei de năzdrăvănia țiganului. Foarte târziu am intrat în Țânțari, suntem în sat o divizie întreagă. Toate casele sunt pline de soldați, cai și căruțe. Niminea nu mai are timp de ales casă. Unde ajunge, cum o fi, se culcă claie peste grămadă. Nu mai caută de este regimentul lui sau soldați străini. Mulți se culcă în fața caselor pe bancă sau pe pământul gol. Loc să fie și atâta tot. Eu am dormit cu soldații mei la un loc, într'o magazie de fân. Mi se pare că nici odată n'am dormit așa de bine și nu m'am simțit așa de odihnit a doua zi.

Lupta dela Țânțari.

23 Septembrie 1916.

Soldații au început să se adune la răsăritul satului, unde se găesc și bucătăriile. Toți sunt nerăbdători să bea ceaiul cald, pe care nu l'au mai văzut de mult. Supti de foame și galbeni la față de neodihnă, fac roată împrejurul cazanelor. Nici unul nu scoate o vorbă. Numai câte odată puflăie dintr'o țigară și-și aruncă ochii lacomi spre cazanele cu ceai, care fierb cu spumă. Alții, în lipsă cu somnul, adorm cu țigara în gură și cu capul pe raniță, scoțând sforăituri de țigărie la urechile...

Pe la ora 9 dimineața primim ordinul să revenim spre Vlădeni și să ocupăm o poziție care să oprească înaintarea Germanilor spre Brașov.

Coloana se strânge și se pune în mișcare spre punctul ordonat. Mergem domol. Nu se aude cea mai mică șoaptă în rândurile oamenilor. Oboseala a închis gura tuturor.

Aproape de Vlădeni ne oprim pe stânga șoselii și desfășurăm companiile, până la poalile muntelui Găvanul. Mitralierele sunt la mijlocul companiilor. La dreapta șoseli, se întinde pe un platou un batalion din regimentul 24 infanterie. Poziția noastră se află călare pe cele două șoseli și calea ferată ce merge spre Brașov. Prin mijlocul ei curge pârâul Homorodului, care face multe bălți și smâncuri acoperite de stuf sau iarbă; Pământul este moale și încărcat de apă. Ambele flancuri se rezimă pe înălțimi ce trec de 700 m. Câmpul de tragere este curat până la 600 metri, unde se ridică un mărăciniși foarte des.

De cum s'a hotărât frontul, ne apucăm să facem șanțuri ușoare pe care le lucrăm cu lopata Lieneman.

Pe la ora 5 seara se vede coborând de pe Muchia Găvănelelor (608 m.) spre Vlădeni, o coloană inamică de infanterie și artilerie. Deși artileria noastră a pus în baterie în spațiile noastre, nu deschide focul asupra coloanei, pentru că distanța până acolo este mai mare de cât bătaia tunului. Se văd bine mișcările pe care le face; se distinge perfect artileria, infanteria, și chesoanele. Să fi avut artilerie cu tragere lungă, nimica nu se mai alegea de ea, mai ales că cobora un povârniș înalt și foarte repede.

După un ceas aproape, se aud împușcături în fața reg. 24 inf. Cu timpul devin mai dese. Tot muntele vueste de pocnetul de armă.

Artileria dușmană a deschis foc. La început ne-a țintit pe noi. Văzând că toate obuzele se îneaca în pământul mo-cirlos al văii, și-a lungit tragerea asupra satului Țânțari. Aci au distrus multe case și-au rănit mulți soldați și locuitori pacinici.

Artileria noastră răspunde și ea destul de bine. În satul Vlădeni se văd câteva case arzând. Suntem foarte veseli că mai auzim și văjăitul obuzelor românești. De bucu-

ne le urmărim cu ochii unul câte unul să vedem unde se sparg și ce treabă fac. Când cad în plin, de pe toată linia se ridică strigăte de ura sau de bravo, pe când, la cele vrășmașe, care se afundă în pământul moale din fața noastră, răspundem cu hohote de răs.

Scara $\frac{1}{50000}$

Crochiul 4.

Inercarea vrășmașului de a respinge pe Vaslueni a dat greș. S'au retras cu groază înainte ca să ajungă la lupta corp la corp. Tot câmpul l'au presărat cu morți și răniți, care se văitau de se auzea până hăt departe. Noi, din vale, trimitem felicitări batalionului din dreapta noastră prin ștafete speciale și-i îndemnăm să nu dea un pas înapoi, că și la noi de vor veni vor fi făcuți val vârtej.

Se înoptează. Nu se mai aude nici un pocnet de armă sau de tun. Umbrele nopții se întind peste tot cuprinsul. Ne pregătim ca să dormim pe poziție. Trimitem câțiva soldați să ne aducă paie sau fân, ca să ne facem așternut sau să ne acoperim, mai ales că se lasă o răcoare umedă ce-ți lipește umerii unul de altul. Cerul este pătat de nori vineți, prin care luna alunecă ușor. Ne bucurăm mult că noaptea va fi luminoasă. Vrășmașul nu se va putea apropia de noi pe furiș.

Tocmai eram gata să ne culcăm, când patrulele ne aduc vestea că o unitate de cavalerie înaintează în trap

pe șoseaua Vlădeni-Codlea. Nu trece mult și pe șosea se aude limpede tropăitul cailor. Se ordonă să nu se traga nici un foc. Curând, se aude și infanteria, care, după știrile primite, era vârful avangărzii unei brigade. Nu trage nimenea. Dar, când ajunge în dreptul linii noastre capul avangardei inamice, deschidem foc cu mitralierele ochite de ziuă, cu infanteria și artileria. O învălmășeală extraordinară se produce în rândurile inamice. Cavaleria, în galop nebun, dă peste infanterie, ca să scape de noi. Mulți călăreți rămân înglodați în mocirlele din vale. Infanteria — era dintr'un regiment ungar — rupe coloana și fuge îngrozită în toate părțile strigând mereu: «predai, predai».

Mulți ajung în rândurile noastre, fără să știe, și sunt prinși în brațe de ai noștri. Cum luna intrase într'un nor gros, și era negură de nu vedeai la doi pași, Ungurii se amestecă cu vânătorii noștri. Ca să se poată recunoaște, strigă mereu: «moghior, moghior». Dar vânătorii noștri nu-i lasă să mai repete cuvântul, de multe ori, și cu baioneta îi aruncă în lumea cealaltă. Alte ori, ne putându-se recunoaște, se apropie unul de altul, și fără să spuie o șoaptă se privesc în față, cum s'au recunoscut se iau la luptă cu arma, cu baioneta, cu mâinile, până când cel mai slab cade jos. Așa am văzut un soldat mușcat de obraz de un ungar, care a fost apoi făcut prizonier. Altul l'am găsit mort cu mâinile încheștate în bereata dușmanului. . . .

Soldații noștri înfierbântați ne chiamă mereu să mergem cu ei, să facem prizonier un ploton întreg. Plecăm cu ei, trecem printr'o baltă până la gât, dar nu reușim să prindem decât trei pui de tigri, restul fugiseră.

Lupta se apropie de sfârșit. Ungurii încep să-și revie în fire. De pe șosea sunt aruncate mereu rachete luminoase. În lumina lor se vede cum Ungurii răsleți se îndreaptă unul câte unul sau în pâlcuri spre satul Vlădeni. Dacă i-am urmări ce bine ar fi! Unul n'ar mai scăpa de noi.

Ne vine ordin de retragere. Aceasta ne surprinde peste măsură, pentru că noi așteptam ordin de urmărire continuă. Nu ne-am putut explica acest ordin de cât mai târziu, când am aflat că orice victorie a noastră nu putea îmbunătăți cu nimica situația generală.

Vânătorii după ce se adună pe șosea, pornesc spre Țântari. Toți sunt veseli și guralivi de pățania Ungurilor, care, în loc să ne surprindă, au fost surprinși. Unii dintre prizonieri ne-au spus că aveau ordin ca în aceea noapte să puie mâna pe Brașov, pentru a ne tăia retragerea. Pentru asta dăduse drumul cavaleriei spre Codlea. Erau siguri că șoseaua le era deschisă până în oraș. Nu se gândea nimenea că noi îi așteptăm cu nedumerire pe locul unde ne-am ciocnit unii de alții. Focul nostru i-a surprins peste măsură. Panica s'a iscat îndată printre șiruri, și toți au luat-o la fugă înapoi, peste artilerie, căruțe, și che-soane. Numai mulțumită intervenții ofițerilor și gradaților s'a putut să-i mai liniștească, și să se retragă în grabă spre Țântari. Toți prizonierii ne întăreau, că, dacă continuam atacul, prindeam o divizie întreagă cu tot materialul cel avea...

La eșirea din satul Țântari, se dă drumul căruțelor spre Brașov și apoi pornește infanteria. Este a opta noapte de când nu dormim. Toți suntem istoviți de nesomn. Unii soldați, ne mai putându-se ține pe picioare, se lasă, trudiți pe marginea șoselei, ca să se mai odihnească puțin. Dar somnul, care-i pândește, de atâtea zile îi prinde în mreaja lui și nu le mai dă pas să se scoale. A doua zi, dormind încă, vrășmașul îi va face prizonieri. Câți n'au fost prinși așa, pe marginea șoselei! . . . Și toți se culcaseră cu gândul să se odihnească numai un ceas și apoi să meargă înainte. Dar ploapele lor de plumb nu s'au mai deschis până a doua zi, când vre-o patrulă inamică i-a deșteptat și i-a luat cu ei, fălindu-se că a făcut câți-va prizonieri, după „o grea luptă“.

24 Septembrie 1916.

Spre ziuă, intrăm în Brașov care este pustiu. Toți Români fugiseră din el, în timp ce streinii scoteau capul curajos pe la fereastră ca să ne privească obraznic. Depozitele noastre din apropierea gării și din gară ard. La toate vagoanele cu provizii s'a pus foc.

Printre linii, se văd cutii de conserve, pachete de pesmeți, sare, fidea, grămezi de făină, butoaie cu vin. Soldații sunt rugați să ia alimente din depozitele din gară. Mult

timp însă nu se poate pierde, pentrucă trebuie să pornim spre graniță, unde trebuie să facem zid ca să oprim pe inamic.

Când ajungem la Dârstele, sosește și ordinul să revenim la Brașov. Ajungând aproape de oborul de vite, de lângă cazarma de infanterie, primim focuri de artilerie. Deșobuzele nu cad chiar în coloană, totuși se produce o ușoară turburare în mijlocul oamenilor. Zilele de odihnă și nemâncare au încordat nervii peste măsură.

Eșim din oraș pe mici fracțiuni, și ne îndreptăm spre satul Sf. Petru. În această direcțiune trebuie să facem avant posturi.

Inamicul este foarte aproape de noi. Artileria lui este deja așezată în bătaie, iar infanteria se află la 600—700 metri de a noastră.

Pentru aceasta, companiile noastre se desfășoară în trăgători pentru a face avant-posturi de luptă. Mitralierele sunt puse în bătaie la 200 metri la apusul șoselii Brașov — Sf. Petru. Aci ne-a mai sosit vre-o două mitraliere franceze, St. Etienne. Servanții lor nu le cunosc așa de bine. Din această cauză tragerea se face anevoios și cu multe întreruperi.

Peste noapte am fost de multe ori neliniștiți de focurile vrășmașului. N'apucam să ațipim și deodată s'auziau câteva pocnituri de armă. Ai noștrii, buimăciți de somn, începeau să tragă cu furie, deși de negura nu se vedea la doi pași. Cu multă greutate se puteau liniști. Alteori, câte-unul mai somnoros striga: „să tragă mitraliera, că ne atacă inamicul“. Atunci, spre a înlătura o panică ce se naște foarte ușor noaptea, trebuia să deschidem focul cu mitralierele, numai ca să se ridice moralul și să se liniștească trupa.

Efectul material nu se putea ști, pentrucă nu se vedea nimica în față. Toată noaptea am petrecut-o în acest chip. Nu ne-am putut odihni un ceas neîntrerupt. Și puteam să dormim binișor, pentrucă ne făcusem un bun așternut de coceni și paie de grâu; iar somn aveam destul, de nouă nopți de când tot le petreceam numai în marșuri, lupte, avant-posturi...

Pela 12. ziua vine să ne înlocuiască un batalion din reg. 46 inf. Acesta se desfășoară la dreapta noastră și chiar pornește la atac. De el se alipește și compania sub.-locot. Clement; susținem înaintarea, cu focuri repezi de infanterie și mitraliere.

Primit de un foc năpraznic de artilerie și de un val de gloanțe, batalionul se oprește la înălțimea noastră, și se culcă la pământ. Un șir nesfârșit de morți și răniți au rămas în urmă lui. Vaetile lor se aud până la noi. Aceste strigăte impresionează pe vânătorii noștri. La mine văd aceasta pentru că unii îndrăzneți nu mai stau în genunchi ci s'au lipit de pământ. Soldatul Niculae Tudor, care în alte lupte trăgea din picioare, acum e întins la pământ, cu capul yârât într'o brazdă de pământ; d'abia mai răsuflă. Mirat, îl întreb, de ce stă așa. Imi răspunde: — „Azi n'am curaj domnule locotenent“. Nu mai trece mult și deodată îl aud văitându-se: „Aoleo! aoleo! m'a omorât!“ Așa culcat cum era, un glonț îl nimerise în brațul drept, trecuse prin spata stângă și-i eșise prin cea din dreapta. Cu multă greutate îl pansez și îl trimet la ambulanța din gară. Neputându-se ține pe picioare îl dau în primirea unui gradat. Incet, încet, se depărtează de noi. Obuzele vrăjmașe se sparg unul după altul pe lângă ei. Mi-e frică să nu-i văd răsturnați pentru totdeauna la pământ. Norocul însă i-a scăpat pe amândoi. Să dea Dumnezeu să-l vindece și de rană, că a fost viteaz, și tare și-a iubit ofițerul și pe ai săi. . . .

Treptat, treptat, regimentul nostru se retrage spre Dârstele fiind înlocuit cu reg. 46. inf. Retragerea e susținută de toate mitralierele, care trag cu furie de se ridică nori de aburi din ele. Odată regimentul plecat, se retrag și mitralierele una câte una și se îndreaptă spre Dârstele, prin gara mare. În momentul când ajung la șosea, un soldat îmi comunică că sub-locot. Clement este greu rănit în stomac și se află ceva mai înapoi. Numai decât iau o foaie de cort și c'un alt vânător ce l-am putut găsi, îl ridic și-l duc spre postul de ajutor al artileriei. Sărmanul Clement, brav ca în toate luptele și aci se pusese la atac în capul soldaților; dar două gloanțe de mitraliere l'au nimerit în stomac.

Rana este foarte grea. D'abia mai poate răsufla pe

gară. Ochii îi sunt pe jumătate închiși și fără viață, fața-i este galbenă, mâinile îi sunt aproape reci. Se uită la mine și încearcă, să-mi facă semn să-l las acolo, pentru a-mi vedea de datorie. Vroesc să-l mângâi cu câteva cuvinte, dar uitătura lui îmi oprește cuvintele pe buze. La postul artileriei, pui pe un sanitar să-l bandajeze; iar eu mă duc la servanții unui tun să cer apă. N'apuc, însă să beau apa și obuzele inamice încep să cadă în toate părțile. Primul se sparge în creasta șirii după care era sub-locot. Clement rănit și caii artileriei. Al doilea se sparge chiar în chesonul după care mă găseam eu bând apă. Schijele rănesc pe căpitan (Hagi Nic), pe mine și pe alți patru artileriști. Câțiva soldați, inebuniți de spaimă, o iau la fugă peste câmp, fără să știe unde merg. Caii îngroziți, rup șleaurile și gonesc în toate părțile, nechezând. . .

Așa cum sunt de zăpăcit și asurzit, vroesc să mă duc la sub-locot. Clement să vad ce mai face. Un sergent mă oprește și îmi spune: — „E zadarnic, domnule locotenent; a murit. Aproape să-și dea sufletul a spus: „—Mor pentru regimentul 6 vânători“.

Am rugat pe un ofițer de artilerie să-l îngroape, iar eu am plecat spre mitralierele mele, care se retrăseseră de mult spre gara Brașov.

D'abia am putut să mă strecur prin tîrul de baraj ce-l făcea inamicul în spatele artileriei noastre. De multe ori a trebuit să mă culc la pământ, când obuzul se spargea prea aproape de mine. . .

În gară, iau dintr'un vagon aprins, o mână de pesmeți, din altul un bidon cu vin, pe care îl beau pe nerăsuflete, așa de ars îmi e gâtul de sete. Gara încă arde cu flăcări mari. Din vagoanele arse se răspândise pe jos sute și mii de cutii de conserve, pachete de pesmeți, pâine, saci de ovăz. . .

Aproape de gară depozitul de făină al armatîi arde, scoțând limbi uriașe de foc. . .

Dârstele-Predeal.

Noaptea de 25 Septembrie

Ajunși în marginea satului Dârstele, ne așteptam să ni se dea un repauz mai bun, dar situația fiind încă turbure, intrăm iar în avant-posturi de luptă.

Poziția ce ocupăm e călare pe șoseaua și calea ferată Dârstele-Brașov. Dreapta se prelungește prin reg. 46 de infanterie, iar stânga se reazimă pe culmile Carpaților. În fața noastră se întinde șesul Dârstelor, limpede și neted ca sticla.

În grabă ne facem adăposturi individuale și le mascăm cu burueni, frunziși și coceni de porumb.

Mitralierele sunt la dreapta și la stânga șoselii, ascunse în pământ și ochite de cu ziua.

Noaptea a fost liniștită, și am putut mânca. Inamicul nu s'a grăbit să ne atace.

În schimb avem o ploaie torențială care ne udă de ne prăpădește. Cu toate că ne-am culcat pe un strat gros de coceni și paie, și ne învelim cu paie și două foi de cort, apa ne ia pe dedesubt și ne silește să ne deșeptăm din somn înainte de vreme. Și cum dormeam de bine... Nădăduiam că cele zece zile de nesomn vor fi împlinite acum...; zadarnică speranță...

Pe la ora unu noaptea suntem porniți spre Predeal. Mergem greu și încet, fiind toți oboseți și somnoroși. Coloana se alungește peste măsură; rândurile și șirurile se răresc mereu; ordinea se menține cu greutate. Câte unul, soldații cad morți de oboseală pe marginea șoselii și adorm ca fermecați.

Dimineața, în zori, coloana poposește în Predeal; iar târziu se îmbarcă pentru Ploești.

Mă evacuez, pentru că rana din picior și spăte a început să mă supere. Laolaltă cu alți răniți, mă îmbarcă în trenul sanitar care urma să plece spre București.

Sunt într'un vagon de marfă cu mai mulți răniți și câțiva refugiați din Ardeal. Printre acești refugiați se află câțiva preoți și învățători.

Pe fețele lor se citește durerea și desnădejdea ce i-a cuprins de retragerea noastră din Transilvania. Aș fi vroit să vorbesc ceva cu ei, că să le mai întăresc sufletele, dar tăcerea lor este așa de tristă, că nu îndrănesc să-i turbur.

Mă apropii de un rănit ce se află pe-o targă. Are un picior lovit de-o schijă de obuz și mâna dreaptă pătrunsă de un glonț. Fața îi e palidă și ochii închiși. Durerile îi sunt așa de mari că mereu geme și din când în când, cere apă. Il întreb de unde este și unde a fost rănit. Deschide ochii mari, mă privește drept în față, își adună toate puterile și apoi răspunde:

— Sunt din regimentul... de infanterie. Am fost rănit la Brașov eri și mă duc la spital să mă vindec de rănilile astea. N'aș fi vrut să plec de pe front tocmai acum, când mă obișnuisem cu războiul, dar doctorul nostru cu sila m'a evacuat.

— Nu-i nimica. Mai bine este să lupți sănătos, decât rănit. Fiind rănit n'ai toate puterile și lupta este neegală.

— Cu asemenea vrășmaș, puteam să mai lupt încă mult și bine, mai ales acum când îi aflasem tot șiretlicul... Dar bun e Dumnezeu... Nu s'o sfârși războiul până să mă întorc eu... Dacă oi rămâne numai cu o mână și tot viu la front, ca să'mi răsbun rănilile și pe cei doi frați omorâți tot de ei, în Dobrogea...

Curajul și încrederea acestui soldat ne-a mișcat pe toți. Chiar fața refugiaților ardeleni a priș a se însenina. Fără să vroi, m'am gândit la toți aceea care au rămas pe clinele Carpaților, luptând cu un inamic superior ca număr și cu o bogăție de mașini care întrecea orice închipuire. Și soldatul nostru, întărit numai de bărbăția lui legendară, a rezistat fără șovăire puiului inamic, și unde vrășmașul a reușit să treacă, n'a pășit decât peste cadavrele lor, îngropate de malul tranșeii, ce fusese prăbușit de puzderia de obuze de toate mărimile și speciile. Așa regimentul nostru după patruzeci de zile de lupte, retrecea Carpații numai cu 2 ofițeri, din 32 și cu 967 soldați, din 2212... Așa a știut soldatul nostru să-și apere țărișoara lui...

Apărarea Carpaților.

Bușteni, 25 Octombrie 1916.

M'am întors la regiment, pe care l'am găsit la Bușteni. Din oamenii mei am pierdut mulți la lupta dela Cumpăna din județul Argeș; din piese și cai nimica. Aci s'a prăpădit și plutonierul Gheorghe Radu, care servea la compania de mitraliere de opt ani. Tot timpul campanii s'a purtat ca un brav. In toate luptele el era lângă piesele lui și în capul oamenilor săi.

In cea mai grea împrejurare, în cea mai mare primejdie, Gheorghe Radu era „la post“ și gura lui nu' mai tăcea. Indemna la dreapta, striga la stânga, pentruca oamenii „să nu-și piardă sângele rece și curajul“. Când era vorba de înaintare, el era în capul secții de mitraliere.

Parcă îl văd, mic de stat, cu mustățile mari și stufoase, cu mersul legănat și vecinic cu un băț în mână, care „dedea curaj celor fricoși“. De câte ori nu-l țineam de rău, să nu mai facă pe „nebulul“ că într'o bună zi un glonț mai nebun, să nu lase mitralierele fără conducător. De unde să asculte. Imi răspundea că el nu poate să facă altfel, pentrucă are „sânge în vine, nu apă“.

La Cumpăna, numai el cu două mitraliere, a înaintat nebunește în rândurile inamice, și-a pus piesele să arunce plumbi în toate părțile. Dar n'a ținut mult. Un glonț vrășmaș l'a lovit în brațul cu care conducea mașina. Nevoind să plece ca să se panseze, un alt glonț l'a lovit în inimă. Fără să spuie un cuvânt, s'a prăvălit peste mitralieră, în prăpastia din față. Toate cercetările făcute pentru a-i găsi trupul au fost zadarnice.

A luptat ca un viteaz, a murit ca un adevărat viteaz. Dumnezeu să-i aibe sufletul în pază; iar noi nu vom avea odihnă, până nu-l vom răsbuna...

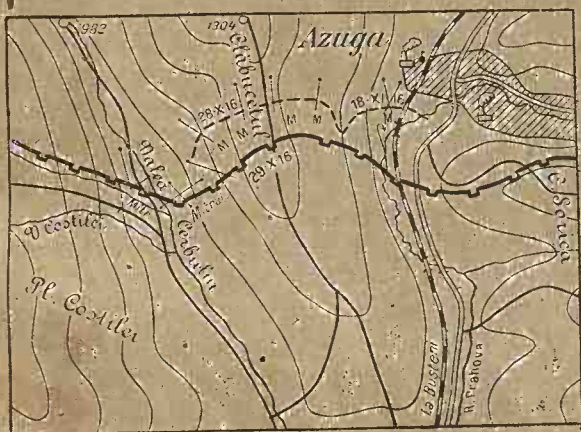
Valea Cerbului, 29 Octombrie 1916.

Eri, 28 Octombrie, am înlocuit în linia I-a reg. 61 inf. care, foarte greu încercat, a trecut la refacere. Dru-

mul până la tranșee l'am făcut sub un bombardament continuu. Vrășmașul, bănuind această schimbare, a făcut un tir de baraj îngrozitor. A tras cu toate calibrele și numai cu gaze asfixiante și lacrimogene. Soldații d'abia mai puteau respira, cu toată măscă ce și puseseră pe față.

Mulți dintre ei au căzut doborâți de spărturile de obuz, care sburau în toate părțile. Era un iad. Ori unde căutai să te adăpostești, moartea sta la pândă.

Ajunși la șanțurile ce trebuia să ocupăm, mitralierele și infanteria s'au întins pe tot frontul. Șanțurile erau ne-complete. Adâncimea lor nu trecea de 0,40 m. Formau mai mult niște gropi. Câmpul de tragere se înfunda la 20 m. din cauza pădurii. Legătura laterală nu era și mai puțin în adâncime.

Scara $\frac{1}{50000}$

Crochiul 6.

Nu ne-am așezat bine aci când primim știrea că la flancul drept vrășmașul a pătruns pe frontul unui alt regiment, în urma unui bombardament de câteva ceasuri. Știrea reînviindu-se de câteva ori, s'a ordonat retragerea pe o poziție mai înapoiată. Mitralierele trag mereu pentru a opri înaintarea vrășmașului, care era așa de aproape de noi, că ne striga să ne predăm. După ce toată infanteria, trecuse înapoi, atunci încep și mitralierele retragerea. Pentru a împiedica pe inamic să urmărească, împreună cu soldatul Cristescu punem mâna pe două arme și începem să tragem în

grupul cel mai înaintat de Germani. Aceștia, surprinși de focul nostru neașteptat, se opresc pe loc și încep să strige; „Kamerad, predai; la noi bine“. Depărtarea nu era mai mare de 40 metri. Văzând că nu avem acest gând, încep să tragă în noi. Gloanțele șueră în toate părțile dar nu ne nimeresc. Unul câte unul ne dăm de-a dura până în vale și reușim să scăpăm de-a cădea prizonieri.

Valea Cerbului, 30 Octombrie 1916.

Am plecat să cercetez tranșeele de pe Culmea Clăbucetului. În acest timp vrășmașul deschide un foc năpraznic de artilerie. Obuzele în urma lor lăsau un miros greu de fosfor și pucioasă, care te îneca. Alte obuze aveau gaze asfixiante și lacrimogene, care ți luau respirația și-ți produceau lacrimi atât de abundente că numai puteai vedea nimica. Soldații noștri erau chitiți în gropi făcute în grabă iar alții, care și pierduseră uneltele de săpăt, stăteau pitiți după trunchiul, gros al vreunui brad sau fag.

Tragerea era așa de bine făcută că nu scăpa de cât acela care avea noroc. Când am trecut prin zona cea mai strașnic frământată, pământul era scormonit peste tot. Nu era decât groapă lângă groapă. Printre trunchiurile sfărâmate ale brazilor erau mulți soldați morți și răniți.

Unul era grav rănit la cap de o schijă. O bucată din osul capului îi fusese luată; creierul i se putea vedea sub pânza roșiatică de sânge. Prin acea spărtură sângele eșea cald și roșu; îi umpluse toată fața, făcând băltoacă în jurul trupului. Rănitul era în agonie; nu și mai da seama de nimica și d'abia mai putea respira. La capul lui era un soldat. La început, nu știam ce vroia să facă, deși îl vedeam că tot umblă nervos cu mâinile în buzunare, ca și cum ar fi căutat ceva.

Plin de curiozitate am rămas deoparte să văd ce face. După ce s'a scotocit bine, a scos o lumânărică, a aprins-o cu un chibrit și-a făcut cruce și s'a așezat în genuchi la capătul muribundului.

Din când în când ștergea cu mâna sângele rănitului ce-i astupa nasul și gura, și apoi iar se închina.

M'am apropiat de el și cu stială l'am întrebat: — Ți-e frate rănitul?

— Nu-mi este. Nici nu-l cunosc.

— Atunci de ce stai, lângă el, când vezi bine că e pierdut? Ori vrei să te duci și tu?

— Fac și eu o faptă creștinească. Cine știe, când oi cădea și eu, de voi avea parte de-o cruce și un mormânt...

N'am mai zis nimica. M'am îndepărtat încet de ambii soldați. Obuzele începuseră din nou să se spargă mai pe aproape. Nu s'o fi prăpădit amândoi?..

Me-am strecurat cu greutate printre gropi și peste copaci răsturnați. Intr'un timp când am intrat în mijlocul zonei celei mai bine bătute de artileria vrășmașe, pe când stăteam culcat la pământ și așteptam ca artileria să-și schimbe ținta, văd un soldat pe după un pom stând turcește și citind ceva. Nu știam ce să cred. Am bănuit numai decât că trebuie să fie unul din cei fricoși, care o fi fugit de pe linia de luptă. Am lăsat ca bombardamentul să se mai liniștească și apoi m'am îndreptat pe furiș spre el, ca să-l surprind. Când am ajuns lângă el, am văzut că avea sub brațul stâng un pachet de scrisori, iar în mâna dreaptă avea o scrisoare pe care o citea așa de adâncit, încât nici nu m'a simțit.

Mă apropii de el și punându-i mâna pe umăr îl întreb:

— Ce cauți aci?

— Am fost trimis la Bușteni să aduc muniție pentru soldați și de-acolo mi s'a dat și aceste scrisori pentru oamenii din compania noastră.

— Atunci de ce pierzi vremea aci și nu te întorci cu cartușele? Dacă soldații or fi având mare nevoie de muniție?

— Am dat peste o scrisoare dela nevasta dela care numai am nici o știre din August. Incepând s'o citesc, fără să vroi, m'a furat știrile din ea și am rămas aci s'o isprăvesc, cu toate că Neamțul nu mi-a dat pas s'o citesc în liniște...

I-am spus să plece numai decât, pentru că îmi era teamă să nu fie doborât de vre un obuz. Ar fi fost o moarte pe „gratis“.

Soldatul și-a strâns scrisoarea și râzând de bucurie s'a depărtat, după ce mi-a spus: — Pentru un nou copil face să pierzi nițel sânge...

A luat-o la fugă peste copacii răsturnați și-a dispărut în desișul pădurii...

Artileria vrăjmașe a început să tragă iar. Parcă am fi fost urmăriți. Obuzele să spărgeau chiar în spatele șanțului, adăpostit și din ce în ce mai aproape de noi. Simțeam vut-ețul făcut de explozie și tremurarea pământului.

Cum adâncimea tranșei era prea mică, nu mai puteam continua mersul, dacă nu voiam să ne fure capul vre-o schijă de obuz. M'am oprit în mijlocul oamenilor, m'am așezat cu spatele la peretele dinapoi și cum nu mâncasem nimica de dimineață, era ora 2, m'am apucat să mănânc un pesmete pe care mi-l a dăruit un soldat.

Înainte de a mă întoarce, un soldat cu fața întoarsă spre vrăjmaș. Capul era țintă spre șanțul inamic, iar pușca era la „ochiți.“

Mirat de acest zel, îl întreb:

— Ei, ce se vede pe la dușman ?

N'a răspuns nimica.

— N'auzi băete, spune-ne și nouă, ce vezi pe-acolo ?

Nici un răspuns.

Un soldat văzând că mă supăr, îmi spune :

— Nu vrea să vă răspundă... pentru că e plecat pe cealaltă lume.

M'am ridicat din șanț să-l văd mai bine. Ochii îi erau deschiși și îndreptați spre inamic, fața îi era puțin încruntată, cu mâna stângă ținea arma de sub înălțător iar de la cea dreaptă avea degetul arătător pe trăgaci. Nici o urmă de sânge pe nicăieri. Ai fi crezut că e viu.

Sărmanul, pe când era la postul de observație, un glonț îl lovise drept în inimă. Moartea-i fusese așa de năpraznică că îl încremenise cum era. Din cauza barajului artileriei vrăjmașe, nu-l putuse îngropa imediat, așa că mai rămăsese încă de santinelă...

Pe înnoptat mă întorc la postul meu de mitraliere din valea Cerbului. Artileria nu mai arunca foc și moarte. În

schimb ambele infanterii trăgeau mereu. Era destul ca să pornească două trei împuşcături, ca apoi cu toții să înceapă o tragere nebunească. Somnul speriat și încordarea nervoasă provenită din atâtea zile și nopți de veghe, sunt singura cauză a acestui foc dezordonat.

Mitralierele, pentru a liniști infanteria, asvârleau mii de plumbi în câteva secunde, făcând un sgomot asurzitor, pe care ecoul munților îl făcea și mai înspăimântător.

Rachetele luminoase plecau la scurte intervale din șanțurile inamice, luminând toată valea. Era semn că vrășmașul este speriat de focul nostru.

Am trecut cu multă greutate prin pădure. Pe unele locuri stufișul d'abia ne lăsa să trecem. Prin altele brazii doborâți de obuze, ne închideau cu totul drumul. Când am ajuns în valea Cerbului, mirosul de pucioasă, fosfor și arsenic ne înecă respirația, ne înțepă ochii și ne-a pornit pe-o tuse neîntreruptă.

Pe neașteptate artileria vrăjmașe a început iar să tragă. Ne mai putând sta în picioare, pentru că obuzele cădeau prea aproape de noi, ne-am culcat la pământ, deși iarba era udă și pământul rece. Cum întunerecul nu te lăsa să vezi la doi pași, m'am așezat chiar lângă un soldat mort în acea zi. Frigul îl simțeam bine, mai ales că eram asudat. Ca să mă încălzesc, m'am lipit bine de spatele mortului...

După o jumătate de ceas artileria și-a mai lungit tragerea, așa că am putut merge spre post.

Ne-am sculat dela pământ și am luat-o numai decât la drum. La fiecare pas însă ne loveam de câte un arbore sau vreun soldat mort...

Mort și noaptea, în alte vremuri impresionă, acum nu ne mișcă de loc...

Vârful Orjegoaia, 4 Noembrie 1916.

D'abia fusesem schimbați din tranșee de reg. 83 infanterie și trecuți în repaus la Bușteni. În hotelul Palace, când, a doua zi noaptea—1 Noembrie 1916—am primit ordinul să ne punem în marș spre Orjegoaia, (15 km. est Bușteni) de oarece se credea că inamicul ar avea intențiunea să rupă ironul în acea parte, pentru a întoarce valea Prahovii.

Pe la ora 10 seara regimentul s'a pus în mișcare. Noaptea era întunecoasă și acoperită de nori. Ceața deasă ne împiedica să vedem la doi pași. Artileria inamică dormea. Din când în când s'auzeau scurte răpăeli de infanterie. Spre Azuga se vedeau câte odată luminile rachetelor aruncate de vrășmaș.

Drumul a fost foarte anevois; am urcat mereu și din greu. Povârnișurile erau așa de repezi că d'abia puteam înainta doi kilometri pe oră. Intunericul ne supăra și mai mult. În miezul nopții am ajuns pe Sorica (1505 m.) De

Un soldat de infanterie la pândă...

aci am apucat-o spre vârful Urechea (1709 m) și vârful Dutca (1718 m). Dimineața pe la ora 8 am pus piciorul și pe vârful Cazacu (1757 m).

Urcușul până la acest punct a fost foarte greu. Panta era așa de repede că oamenii mergeau mai mult pe brânci. Pe jos era numai mușchi mărunt pe care piciorul nu se putea prinde de loc. Mulți dintre oameni au alunecat spre vale și cu mare greutate au fost opriți, să nu se prăvălească în fundul prăpăstiilor.

Soldații erau peste măsură de obosiți. D'abia mai

puteau merge. La fiecare 10 minute trebuia să ne oprim pentru a ne odihni. Cu tot frigul și ceața ce te pătrundea până în măduva oaselor, cum ne întindeam jos să ne odihnim, somnul era gata. Pentru a-l împiedeca repauzurile erau foarte scurte. Altfel am fi riscat să nu mai putem scula oamenii de jos, atât erau de somnoroși și istoviți.

Ajungând pe vârful Ceaușoia (1617 m.), unde se găsea reg. 4 și 28 inf. în bordee, s'a dat un repauz mai lung pentru ca trupa să mănânce și să se odihnească. Soldații fără să mai desfacă sacul cu merinde, s'au întins pe jos unul lângă altul și în câteva clipe au și început să sforăiască.

Acelaș lucru l'au făcut și ofițerii, care au intrat în bordeele ofițerești făcute de brazde de pământ și s'au culcat pe lângă cuptoare, deși era mai mare fumul ca căldura pe care o dedeau și care se pierdea prin miile de găuri ale pereților.

Pe la amiază am luat o călăuză și am continuat marșul spre Orjegoia. Drumul nu mai era așa de obositor. Ceața de dimineață, se transformase într'o pânză deasă de fulgi de zăpadă. Când am ajuns pe Orjegoia, era pe inserat. O altă bucurie ne așteapta. Trebuia să bivuacăm în câmp, de oarece nu era nici urmă de bordei în care să ne odihnim.

Cu toată graba ce-am pus-o să facem câteva bordee a fost peste putință să le isprăvim până seara. Și ofițerii și trupa au dormit sub un fel de corturi, care erau închise d'asupra și în dreptul capului, iar la picioare erau deschise, pentru a ne încălzi la flacăra focului care a ars toată noaptea.

Vântul și zăpada ne-a bătut tot timpul, dar eram prea topiți de oboseală ca să le mai luăm în seamă.

A doua zi compania de mitraliere având vr'o 24 lopeți și-a isprăvit bordeiele, mai ales că nu erau mai adânci ca un metru. O parte din regiment, neavând destule lopeți, au mai continuat să doarmă în jurul focului, și în viscolul care nu mai contenea. După două zile nu li se mai putea deosebi culoarea obrazilor. Erau negri de fum. Măinile asprite și crăpate de ger aveau culoarea pământului galben. Ochii le erau înroșiți și d'abia mai sticleau a viață.

Ofițerii, lucrând la olaltă cu ordonanțele și-au făcut

cu mare greutate un bordei din brazde de pământ. În loc de sobă aveau un cuptor săpat în malul care servea drept perete. Cu toate că se ardeau stânjeni întregi de lemne, căldura nu se simțea de loc; toată eșea pe coș și prin crăpăturile pereților mișcători. Totuși, pentru viscolul și gerul de afară, ne simțeam foarte mulțumiți.

Ca pat aveam pământul pe care pusesem un strat subțire de frunze uscate și o foaie de cort.

Seara, de frig, stam mult de taifas. La lumina focului din cuptor și cu ceaiul dinainte vorbeam de multe și ne reaminteam de cei dragi, pe care i-am lăsat departe, departe. . .

Afară, crivățul șuera mereu și arunca fulgi de zăpadă înăuntru prin toate crăpăturile pereților. De multe ori, când se înfură prea tare ne asvârlea tot fumul înapoi sau ne arunca mantăile după noi. Și totuși, cât de rău eram, ne simțeam foarte fericiți.

Credeam că zăpada și viscolul vor împiedica pe Germani ca să mai încerce vre-o ofensivă contra noastră. Eșind în primăvară lupta ar fi fost mai ușoară și pentru noi, fiindcă ne-ar fi sosit și nouă tunurile și mitralierele, trimise de aliații noștri de luni de zile. . . .

Acuma luptăm numai cu sufletul. . . .

Și cât e de greu, când inamicul ni-l răspune cu tot felul de „sucle“ care de care mai grozave și mai dătătoare de moarte. . . .

Bușteni, 8 Noembrie 1916.

De trei zile de când ne-am coborât de pe Orjogoala, suntem lăsați ca rezerva diviziei. Oamenii se odihnesc și își repară cum pot mai bine hainele și încălțăminte care a început să ne lase.

Gerul s'a muiat; zăpada a început să se topească în soarele de toamnă.

De ce ne-a fost frică n'am scăpat, căci Germanii au luat ofensiva pe Jiu. Se grăbesc să iasă din Carpați în câmpie, fiind siguri că de-î prinde iarna în munți, nu ne vor mai scoate din ei.

Artileria inamică trosnește de dimineață până noaptea târziu. Cu cea mai mare punctualitate începe tragerea la

ora 9 dimineața, de nu-i ceață, se oprește la 12, ca să înceapă apoi iar la ora 1³⁰. Obuzele se sparg mai ales spre fabrica de hârtie (Bușteni). Și apoi încet, încet se apropie de hotel Palace, unde stau rezervele. Trag în hotel mereu, dar cu nici un chip nu-l pot nemeri. În schimb Buștenii sunt aproape distruși și mai ales partea dinspre fabrica de hârtie. Aci zilnic avem incendii provocate de obuzele incendiare. D'abia se liniștește un foc că altul îi ia locul, cu mai multă furie. Privim cu durere cum arde avutul oamenilor, agonisit cu atâtea sudori și ne pare rău că nu avem nici o putere să-l scăpăm.

Bușteni, 18 Noembrie 1916.

Însfârșit Rușii au sosit pe frontul Moldovii, lăsând libere o parte din trupele române care opriseră cu atâtea vitejii înaintarea vrășmașului spre valea Troțușului.

Ceva mai mult, au anunțat o ofensivă generală pe toate fronturile și în special pe al Moldovei. Pentru aceasta și noi, zilnic, întreprindem atacuri pentru a fixa trupele germane, care sunt în fața noastră, și a nu le da pas să se ducă să întărească fronturile amenințate. Astfel în nopțile trecute, a atacat reg. 83 inf., apoi reg. 55 inf. Nu s'a putut străpunge linia inamică, dar s'a reușit să se arunce neliniște în rândurile lor. De atunci vrășmașul de teamă trage cu artileria toată ziua și noaptea, ca să ne dea impresia tării lor; au adus și câteva obuziere mai mari de 200^{mm}; din când în când aruncă și câte o purcea de 305. Nici un obuz însă nu-și atinge ținta. Mai toate se sparg pe malul stâng al Prahovei sau când este bine tras, bufnește în împrejurimile hotelului Palace. Rar se întâmplă să nemerească pe cineva; de cele mai multe ori răscolesc numai pământul și rănesc vre un cal care din întâmplare, se găsea în apropiere de locul unde s'a spart.

Pe azi am primit ordinul să atacăm Azuga, la ora 3 dimineața. Pentru aceasta s'au format trei coloane: cea din stânga având ca direcție marginea de apus a satului era formată din două companii din reg. 6 vânători, cea din centru un batalion din reg. 21 inf., trebuia să atace călare pe soseaua

Bușteni-Azuga, coloana din dreapta formată din două companii din reg. 6 vânători, trebuia să cadă pe la răsăritul satului Azuga.

Marșul de apropiere a început la ora 10 seara. Din cauza nopții și a ne cunoașterii terenului drumul a fost foarte anevoios. Câți-va soldați au căzut printre stânci și prin văgăuni, rupându-și mâna sau piciorul. Pentru aceasta atacul s'a pronunțat d'abia la ora 7 dimineața, pe o ceață așa de deasă că nu se vedea nimica în fața ochilor.

Coloanele din centru și stânga au ajuns la marginea fabricii de sticlărie, alungând pe vrășmaș din prima tranșee de lângă podul din apropierea gării. Aci însă s'a primit ordin să ne oprim.

Mitraliera la post.

Eram la 30 pași de șanțul inamic. Încă un salt și am fi intrat în Azuga. Germanii erau așa de surprinși de înaintarea noastră că n'avuseseră nici timpul să-și aducă re-

zervele. Artileria lor până după masă n'a deschis focul împotriva noastră, nefiind orientată.

Am rămas în această poziție până în amurg.

Mitralierele au intrat și ele pe linie, deși distanța era așa de mică și au început să tragă. În mai puțin de două minute am avut cinci răniți și s'a primit în piese 36 lovituri. Cea mai mare parte din gloanțe veneau de la o mitralieră germană ascunsă pe stânga noastră într'un copac.

Pentru a nu se scoate piesele din serviciu fără a fi făcut ceva, au fost retrase lângă cantonul de pe șosea. Aci s'au ascuns într'o mîncătură și au început să tragă spre pădure, unde era mitraliera germană și spre sat, în casele de unde se vedeau eșind soldații.

După două benzi, mitraliera germană a amuțit. În schimb a deschis focul în contra noastră artileria grea. Obuzele cădeau unul după altul pe lângă canton, dar nici unul nu nemerea în plin. Cel mult câte o schijă ajungea până la noi. Toate obuzele erau cu gaze asfixiante și lacrimogene. Am cunoscut aceasta îndată după tusea care ne îneca și lacrimile ce ne umpluseră ochii.

Seara, coloanele de atac s'au retras spre Bușteni, având însemnate pierderi. Câțiva soldați înebuniseră din cauza bombardamentului. Mi-aduc aminte de unul din reg. 6 vânători, din compania 3-a, mic de statură, cu mustață mare și care umbla puțin încovoiat, târându-și picioarele. Când am ajuns aproape de dânsul l'am găsit ascuns sub niște bușteni și țipa mereu: „vine, vine, fugi“. Întrebând pe soldatul care-l păzea ce are. Mi-a răspuns că s'a scrântit. Ori de câte ori aude vâjiind prin aer vre-un obuz, începe să tremure, caută să se ascundă sau se culcă la pământ și începe să plângă și să strige: „vine, vine, fugi“.

Pe drum până la Bușteni gazele asfixiante lăsate de obuze erau așa de dese, în cât cu toată masca, d'abia mai puteam să respir. Ochii, peste măsură de înroșiți mi se umpluseră de lacrimi, și-o tuse seacă și continuă mă chinuia. Pe piept simțeam arsuri grozave. Când am intrat în hotel Palace nu mai puteam să respir de loc, fușeam mereu. Un medic, auzindu-mă, m'a chemat la el în cameră și m'a pus să respir lângă gura sobii. După câteva minute mi-am re-

venit. Am avut mare noroc cu doctorul căci — dacă mă duceam până în camera mea unde ca niciodată în acea zi pătrunsesse un obuz asfixiant, — cu siguranță că nu mai scăpam cu viață. De altfel și așa, tot a trebuit să fiu trimis la ambulanța divizionară din Sinaia, pentru că nu mai puteam să văd bine din pricina unei puternice conjunctivite provocată de gazele lacrimogene.

Sinaia, 19 Noembrie 1916.

În urma tratamentului medical de aci, mă simt mai bine cu ochii. Nu mai sunt așa de înroșiți și nici nu mai lăcrămează. Peste o zi, două mă voi întoarce la corp.

Aci am trecut prin cele mai calde emoțiuni, pentru că am aflat că vrășmașul, care înainta asupra Bucureștiului, a fost oprit și înfrânt pe Neajlov. S'a luat un mare număr de de prizonieri și un însemnat material.

După atâtea zile de nenoroc și de suferință, izbânda aceasta de pe Neajlov ne-a umplut sufletele de bucurie și ne-a ridicat încrederea în noi înșine și în puterea virtuților neamului nostru.

Am mers așa de mult din durere în durere, încât aveam neapărat nevoie de un succes, care să ne redea moralul așa de greu încercat...

Ori cât ar fi de necesară defensivă și retragerea, soldatul, de la un timp, nu le mai înțelege și începe a crede că ele sunt datorite numai slăbiciunii.

Victoria dela Neajlov, venind într'o asemenea stare sufletească ne-a întărit inimile și ne-a dat speranțe într'un viitor mai fericit.

După masă m'am îndreptat spre Castelul Peleş, trecând prin parcul Casinoului. Câtă tristețe nu te cuprinde la fie-care pas... Sinaia, așa de împodobită și dragălaşe astă vară, acuma nu mai este de recunoscut, atât este de mohorâtă și pustie.

Grădina din fața hotelului Palace, care atrăgea pe toți vizitatorii Sinail, acuma era locul de pășunat ai vitelor... Câteva obuze căzuse spre șosea, făcând gropi adânci în frumoasele și bogatele ronduri de flori.

Cazinoul fusese spital. Peste tot locul se simțea mirosul de iodoform și acid-fenic. Înăuntru pereții erau murdari și crăpați. Maldăre mari de saltele, din care curgeau paiele, erau puse prin toate colțurile.

Sus, acolo unde fusese sala de muzică, un obuz intrase prin ușa din spre șosea și se spărsese în mijlocul camerii, aruncându-și schijele pe toți pereții. Parchetul era sfărâmat și aruncat în toate părțile.

Drumul spre castelul Peleş, odinioară așa de umblat era pustiu. Obuzele căzând prin apropierea șoselei, desrădăcinase trunchiurile brazilor seculari. Unii brazii picaseră pe șosea și închideau drumul puținilor călători ce-ar mai fi trecut pe acolo.

Pajiștea, — care coboară spre coloseul Oppler, unde se adunau familiile vara ca să respire mirosul brazilor și să admire Valea Prahovii care se deschidea mândră și luminoasă până la Bușteni, — era plină de gropi de obuze. Pământul era frământat și aruncat la mare depărtare.

Toate vilele și casele erau goale. Toți locuitorii fugiseră de frica bombardamentului.

Sinaia nu mai era ce fusese pe vară. Era pustie, tristă și o liniște de moarte, apăsa asupra ei.

Numai Peleşul și Prahova curgeau liniștite în albia lor de piatră, dar parcă și murmuratul lor nu mai era vesel ca în trecut, ci era un murmurat de durere și jale...

Pe șosea am întâlnit doi prizonieri care erau aduși de la Bușteni. Odihnindu-se în drum, mai mulți milițieni și soldați tineri se îngrămădiseră în jurul lor. M'am apropiat și eu să văd cum sunt. Unul era unger celălalt german. Erau înbrăcați încă în bluză și pantaloni de vară, făcuți de pânză vânăta. Pe dedesupt aveau câte o cămașă de hârtie

Fețele lor erau galbene și supte de foame, ochii erau în fundul capului, privirea pierdută, și-o barbă deasă le acoperea amândoi obraji.

I-am întrebat de când sunt pe front.

— Sunt de doi ani, a răspuns germanul, și-am luat parte în luptele din Rusia, Italia și în iadul din apus.

Prizonieri

— De ce v'ați predat ?

— Nu mai puteam răbda foamea și mizeria; simțeam că nu voi mai putea să trăesc... Uitați-vă ce-i pe mine.

Și deschizându-și bluza ne-a lăsat să vedem potopul de parasiți pe care-i purta pe cămașa soioasă.

Soldații noștri s'au înduioșat de ei și le-au dat pâine, tutun, țigări și două cutii cu conserve.

Când au văzut pâinea, s'au repedit la ea și-au început să îmbuce cu atâta lăcomie, de credeai că nu mai mânaseră așa ceva niciodată.

Unul dintre ai noștri mai guralivi s'a aproptat de ei și le-a spus, bătându-i pe umăr :

— Ce mai umblați voi cu fofârlica, că tot mâncați bătae ori cât de multe meșteșuguri ați avea. Mai bine încheiați pacea mai repede, ca să vă dăm iarăși jimblă d'asta bună și slănină de purcel...

Retragerea spre Moldova.

Bușteni, 21 Noembrie 1916

Isbânda dela Neajlov n'a ținut de cât o zi, căci a doua zi am fost copleșiți de numărul mare al vrășmașului. Rușii n'au venit să ne ajute. Au sosit după ce se sfârșise bătălia, iar pe frontul Moldovei trambitata lor ofensivă nici până acum n'a început. Mi se pare că Rușii, au rămas tot cei din 1877: Credincioși față de Dumnezeu, necredincioși față de oameni.

Pentru a ne feri ca vrășmașul să ne taie retragerea prin înaintarea lui spre est de Ploești și București, a fost firesc ca să primim ordin de părăsirea acestei linii de rezistență, pe care Germanii n'ar fi pătruns'o niciodată.

O parte din artilerie s'a retras mai din vreme; altă parte a rămas să ne susție retragerea și să tragă mereu pentru a ascunde mișcarea noastră.

Pe la ora 7³⁰ am început retragerea spre Câmpina.

Urmăriți de nenoroc am fost de la începutul războiului

prigoniți de ei suntem și în această dureroasă mișcare. Până azi pe seară timpul era neînchipuit de frumos. Am avut câteva zile un soare de primăvară și o căldură de era peste putință să umbli altfel decât în haină. Dar chiar în ceasul când ne-am pus în marș, a început să fulguiască și să sufle un vânt așa de rece, deți tăia obrajii. Soldații amărâți și ei, nu se puteau opri să spuie:

— „Dumnezeu s'a făcut neamț, că prea ne prigonește“.

Cerul este acoperit de nori plumburii și așa de deși că nu se vede măcar sclipitul unei stele.

Încet, încet, pocniturele de armă se pierd pe valea Cerbului; d'abia se mai vede câte o scurtă licărire a vreunei rachete luminoase. Artileria vrășmașe doarme. A noastră aruncă mereu pe gură lavă de foc. . . .

Soldații merg grăbiți, tăcuți și nu-și ridică capul din pământ. Sunt cu toții pătrunși de tristețea ceasuri lor prin care trec. Sunt peste o sută, dar nu se audă măcar o șoaptă. În schimb, aproape toți și-au aprins țigările, din care pufuie cu necaz.

Cea mai mare parte din ei sunt din Vlașca, Ilfov sau Teleorman. Plecarea dela Bușteni, însemna ruperea oricărei legături cu aceste județe unde fiecare își avea părinții, soție și copii.

De asemenea ei știau bine că nu vor mai putea să le scrie sau să afle știri dela ei; va rămâne strein printre strein.

Pe mulți i-am văzut cu ochi scâlțați în lacrimi. De săptămâni nu mai aveau știri dela soție și copii. Și acum știau bine că nici o veste nu le va mai veni peste zidul făcut de vrășmaș. . . .

Fiecare din ei avea câte o rană. Și cine n'ar fi plâns că se duce de lângă tot ce i-a fost scump, fără să știe unde, fără să știe pentru cât.

Unii, în durerea lor, spuneau: — De-ar fi mai finit războiul încă 10 ani, dar să nu fi plecat din țară.

„Cel puțin aci, unde eram, ne-ar fi ajuns știrile de-acasă, chiar de ar fi venit cu zăbavă. În Moldova, pe unde îmi va mai trece vre-o epistolă, când Neamțul o să facă barieră de foc?..“

La marginea Sinaii, aproape de-o bancă de piatră, am dat repaus oamenilor.

Vântul încă mai suflă și ninsoarea cade acum așa de des, că drumul s'a înălbit de-abinele.

Am stat pe bancă și fără să vroi mi-am adus aminte de tot ce fusese pe aci astăvară...

De câteori nu m'am așezat pe această bancă, în nopțile răcoroase de Iulie, și priveam spre valea Prahovei sau spre vârfurile sclipitoare ale Bucegilor.

De multe ori aci, în mirosul îmbătător de brad, torceam visuri frumoase și mi se părea că niciodată Sinaia în viața noastră, nu va fi altfel decât așa cum era: veselă, sglobie și cochetă...

Cine ar fi crezut că nenorocul ne va pierde și acest colțișor de raiu. Să fie această lovitură a soartei, numai spre o grea încercare sau spre o definitivă pierdere?... Să fie dat ca să trecem prin durere, numai ca să ne întărim sufletele, ca apoi să resimțim mai luminoasă, bucuria ce va veni?...

Ori ce nădejde întăritoare s'ar găsi, tristețea zilelor de-acum e așa de adâncă, că nici lacrămile n'o pot împăca

Din Sinaia am mers spre Comarnic. La eșirea din oraș am început să întâlnim șirurile neîntrerupte de trăsuri de hrană, furgoane, chesoane, trăsuri de terasieri, etc.

Nu mai ninge. A început să plouă încet și des. Zăpada de pe jos, din pricina multului umblet de oameni și căruțe, s'a topit. Ploaia care cade de sus și cu lapovița de jos a făcut toată șoseaua numai o mocirlă în care picioarele se afundă până la genuchi. Bieții oameni merg mereu înainte fără să zică nimica, deși în bocancii lor vechi și spartii apă rece și noroiul, intră prin toate găurile.

Noroc că mergem mereu și că sângele în mișcare le încălzește mădularele, căci vântul rece, care suflă năbăduios, te-ar fi înghețat trupurile slăbite de atâtea lipsuri și suferinți.

La Comarnic am ajuns pe la 1³⁰ noaptea. Oamenii au nevoie neapărat să li se dea un repaus mai lung.

Lângă o brutărie compania se oprește. Caii sunt legați

sub un șopron fără pereți; toți oamenii intră într'o odăie mai mare. Aci ne întindem unul lângă altul pe jos, și în câteva minute adormim...

Înainte de a se lumina de ziuă ne punem în mișcare spre Cămpina.

Șoseaua este plină de infanterie și de șiruri nesfârșite de căruțe de tot felul. La fiecare pas trebuie să ne oprim, pentru că drumul este împiedecat de vre'o trăsură ruptă în mijlocul șoselei sau de vre'o înghesuială de căruțe.

Mersul este foarte anevoios, mai ales că șoseaua s'a desfundat de tot.

Parcă se vede în fiecare soldat grija de-a merge mai repede pentru a nu cădea în mâinele inamicului ce ne va ajunge după urmă. Din această pricină fiecare vrea să treacă înaintea celuilalt, producând atâta îmbulzeală pe șosea de nu mai e chip să continui.

Cămpina, 22 Noembrie 1916.

Pe la ora 10 dimineața ajungem la Breaza de Sus, distanța până aci nu este mare; am pierdut multe ceasuri, pentru că am fost siliți să mergem prea încet, din cauza coloanelor dinaintea noastră.

Deși este ziuă nu este lumină. Suntem mirați de această ceață groasă și târzie. Dabia când ne apropiem de Cămpina ne lămurim acest întuneric. Rezervoarelor de păcură, dela Cămpina li se pusese foc. Norii uriași de fum, ce se ridicau din gura lor, acoperise soarele și tot cerul, lăsându-ne într'o noapte adâncă.

În Cămpina negura este și mai mare. În case locuitorii au aprins lămpile și stau triști pe la porți privindu-ne cum trecem. Coloanele de infanterie se lungesc peste măsură. Capul este în ordine dar coada se întinde pe câteva zeci sau sute de metri. Soldații d'abia mai pot pași prin noroiul cleios al șoselei. Figurile lor sunt supte de oboseală, ochii sunt duși în fundul capului, și pe d'asupra fumul le-a înegrit fețele de așa fel că par eșiți din morminte.

Nu se vede un om care să umble ca un adevărat soldat. Toți merg încovoiați de suferință, și d'abia târându-și bocancii rupți prin mocirla drumului.

Fumul parcă se îngroașe din ce în ce. Se aude din timp în timp exploziunile înspăimântătoare ale rezervoarelor de țiței, urmate de limbi de foc și nori groși de fum.

Comisia engleză a lucrat așa de bine că nu va pica în mâna inamicului o sondă bună sau măcar o fabrică de țiței. Toate sondele au fost astupate cu ciment și blocuri de piatră, iar fabricilor li s'a pus foc fără nici o milă. Vrășmașul va găsi aceste bogate regiuni petrolifere fără un pic de păcură. Ca să poată scoate ceva le va trebui timp și lucru din nou, așa că până atunci noi vom fi din nou în stăpânirea lor.

Am lăsat oamenii să se odihnească, după ce caii au fost puși la adăpost și li s'a dat furaj. Cea mai mare parte din soldați, nici n'au mai mâncat ci s'au culcat numai decăt. Erau prăpădiți de obosiți.

Pe la opt și jumătate noaptea, văzând că nu este chip să mai întâlnim regimentul nostru, s'a dat ordin de plecare. Am întâmpinat mare greutate până când să pot deștepta toți oamenii care erau cufundați într'un somn așa de adânc. . . .

De cum ne-am pus în marș, a început o ploaie torențială de credeai că s'au spart cerurile. A ținut așa până la ora unu noaptea. Nici nu se putea ceva mai bun pentru noi care nu mai aveam încălțăminte iar ca haine niște rupturi, prin care trecea vântul în toată voia necum o ploaie de trei ceasuri. Totuși săracii soldați, au mers mereu înainte așa cum erau uzi până la piele, și mai mult desculți de cât încălțați, . . .

Pentru că drumul spre Băicoi era amenințat de vrășmaș, o luăm spre Scorțeni, Bordeni, Cocorăști-Mislea.

Șoseaua aceasta este mult mai mică ca ceea pe care am venit până la Câmpina. Dabia se pot întâlni pe ea căruțe.

Pe dreapta șoselii se înșiră un convoi nesfârșit de căruțe, prinse aci de noapte și de ploaie. Căruțele sunt singure; cea mai mare parte din oameni au intrat prin case să se odihnească.

Caii, uzi prăpădiți, mănâncă fără grije din fânul și paie care li s'au pus dinainte.

Distrugea sondele lor

Tocmai acolo unde șoseaua era mai strimță ne întâlnim cu chesoanele reg. 2 artilerie. De aci nu mai putem înainta. În față sunt chesoanele de artilerie și căruțele ce au rămas de pe zi. Pe dreapta sunt garduri cari nu se pot trece; iar șanțurile de pe marginea șoselei sunt pline cu apă.

În acest moment în vale, spre Băicoi, se aud împușcături repezi de infanterie și focul mitralierelor. Dacă ar fi ca vrășmașul să cadă asupra noastră, ar face o pradă bogată și o companie de mitraliere întreagă, care n'ar putea trage un foc, fiind prinsă ca într'un clește. Pentru a preveni aceasta se dă ordin ca la un semnal cunoscut dinainte să se împuște caii, iar piesele despachetate din vreme, să se asvârle fără închizător în apa șanțului. Oamenii adunați în jurul ofițerilor trebuiau să-și deschidă drum, folosindu-se de armă și pistol.

Spre bucuria noastră, vrășmașul n'a venit.

Scurgându-se artileria putem și noi să continuăm marșul.

Ploaia cade încă cu furie. Șoseaua devine din ce în ce mai rea. Oboseala ne cuprinde pe toți. Se vede aceasta din alungirea fără seamă a coloanii. Trebuie să ne oprim din când în când pentru a ne mai strânge.

Repausurile sunt dese și scurte, pentru a nu lăsa timp oamenilor să se culce. Ar fi peste putință să-i mai poți scula; și cum pământul este ud n'ar fi unul ca să nu se îmbolnăvească.

Lăsăm în urmă satele Scorțeni, Bordeni și Buștenari. Aci încă mai arde cu sgomot surd un mare rezervor de păcură. Flacăările lui se văd departe, luminându-ne multă vreme întortochiatul nostru drum.

Bieții soldați istoviți, în fiecare sat mă întrebau dacă poposim. Le cred durerea, dar nu ne putem opri. Rămași aci singuri, cine ne va scapa a doua zi de-a nu fi luați prizonieri. N'ar fi păcat ca o unitate care n'a cunoscut rușinea nici unu prizoner, acuma să cadă întreagă în mâna vrășmașului?..

La ora 2³⁰ noaptea, intrăm în Cocorăști Mislea. Casele sunt încă luminate, iar prin bătătura și prin fața lor sunt înșirate tot felul de căruțe. Înăuntru sunt conductorii, care mergând cu căruțele au ajuns înaintea noastră la odihnă.

Căutăm mult să găsim un locșor cât de mic și pentru noi, dar nu-i chip să aflăm, căci toate casele gem de soldații de pe la căruțe.

Cocoșii au început să cânte zorile și noi încă mai căutăm o casă de odihnă. Și a doua zi în zori vom pleca iar la drum!..

Timp nu mai e de pierdut. Intrăm în câteva case și fac un loc oamenilor trudiți de oboseală ca să se culce. Altă parte din ei preferă să rămâie lângă cai, unde își fac foc și dorm pe paie, mai ales că ploaia s'a potolit.

Când toți au fost așezați pe la locuințe am intrat și eu într'o casă și m'am trântit pe un pat de scânduri acoperit cu-o rogojină. Lângă mine, mai erau înghesuți alți opt soldați streini.

Cocorăști, 23 Noembrie

N'am apucat să închid ochii și luminându-se de ziua m'am și sculat. Teama de-a cădea în mâna vrășmașului, m'a împiedicat să dorm mai mult și în liniște.

În curte, oamenii încă dorm pe lângă foc iar cei din case nici unul nu dă semne de viață. Cred oboseli lor, dar trebuie să-i deștept. Dacă mai zăbovim aci cine știe ce se poate întâmpla.

Unul câte unul soldații se adună în jurul focului din ogradă, însă d'abia mai pot merge de istovire. Pe fețele lor trase de neodihnă fumul încă nu s'a luat. Cu ploaia din ajun mantăiele și capelele lor snt și mai negre și mai murdare. Mulți dintre ei, care nu s'au putut usca prin case, se încearcă a face aceasta acuma. Alții, ale căror bocanci s'au rupt de tot, se căsnesc să le dreagă cu sfoară sau sârmă de telefon, legându-le cum pot mai bine tălpile ca să nu le mai hlăpăiască prin noroiul drumului.

Servanții dela mitraliere s'au apucat să curețe piesele, care s'au ruginit de ploaia de ieri, iar cei dela cai, deși sunt prăpădiți de atâta drum, aleargă să caute fân cailor, în timp ce alții îi țesală de zor.

Până azi am făcut peste 70 kilometri și cine bănuiește căți ne-a mai rămas să străbatem!...

Pentru a ridica moralul soldaților, adun pe toți în jurul meu și le spui următoarele :

— Până acum compania noastră n'a lăsat vrășmașului nici un prizonier. Mai avem o zi sau două de mers și am scăpat de grija de a ne cădea Nemții în spate. Știu cât sunteți de oboșiți dar trebuie să plecăm și de aci ca să nu ne ajungă Germanii.

Cine însă vrea, poate să rămâie să se odihnească. Care însă este adevărat soldat și mitralier, să mă urmeze pe mine. Totți au răspuns într'un glas : — „Mergem înainte, ori ce s'ar întâmpla“.

Compania e gata de drum. Un soldat a spus Tatăl nostru, ne-am închinat și-am plecat. Dela Cocoraști Mislea, ca să mergem mai liniștiți, o luăm prin arăturile de pe lângă râul Mislea. . . În vale se aud strigătele oamenilor care îndeamnă caii stătuți în glodul șoselii. Căruțele rupte, se înșirue din ce în ce mai multe pe marginea șoselii. Multora din ele li se dă foc, ca să nu cadă în mâna inamicului. Conducătorii apoi pleacă călări, numai cu caii, pe care încă atârnă șleaurile. . .

Unii din locuitorii îngroziți și-au trântit în care, claie peste grămadă, tot ce-au avut mai de preț și s'au vârat în rândul trăsurilor regimentare.

E cât se poate de trist să vezi un asemenea tablou. În carul cu boi au îngrămădit câteva saltele, pături și haine. D'asupra lor stau copii sgribuliți de frig. Un moș gârbovit de ani sau câte o femeie bătrână, duce funia boilor. De jur împrejurul carului mai merg agale vre-o vacă cu vițel, câte-o oaie și credinciosul tovarăș; câinele. . .

Pe jos, triști și cu capul în pământ, merg bărbați, femei și copii care, au fugit de frica vrășmașului numai cu ce aveau pe ei. Copii, agățându-se de poalele mamei lor, plâng de oboseală, împleticindu-se în picioarele ei. . .

La Plopeni mai arde un rezervor cu păură, scoțând o uriașă coloană de fum, care se înalță domol spre cer. În acest sat ne alipim de divizia. . . De acuma suntem scăpați. Nu mai avem nici-o frică ca să picăm prizonieri. Drumul este deschis spre Buzău, și nici o teamă nu mai avem ca să fim înconjurați de vrășmaș.

Comandantul
război morali

Bejenia

Șoseaua s'a mai uscat de vântul care suflă necontenit dinspre nord est, aducând frig și uneori fulgi de zăpadă.

La Podolenii-Noi ne oprim mai mult. Toate trupele stau pe câmpia dela apusul satului. Unul câte unul focurile se aprind, iar soldații se îngrămădesc în jurul lor ca să se încălzească. Mulți dintre ei, cum s'au așezat jos moleșiți de căldura flacării, au și început să sforăie. Acei care n'au avut loc la foc și-au pus ranița la cap, și-au tras mantaua peste cap și vârându-se în cel de lângă el adorm duși..

Buzău, 30 Noembrie

De alaltăeri am ajuns în Buzău, trecând prin Lăpoșul, Tisău și de aci peste deal la Viperești și Căndești. Drumul cel mai greu a fost dela Tisău până la Căndești. Ninsese mult și apoi zăpada a început să se topească făcând mocirlă, în care intra piciorul până la glesnă. Totuși soldații au făcut în cursul zilei 38 kilometrii, fără ca să rămâie unul pe drum.

În apropiere de Buzău am văzut, pe frații Ruși lucrând la tranșee. Sunt înalți, voinici, rumeni la față și mai ales bine încălțați și bine îmbrăcați.

Am admirat programul fix cu care lucrau la șanturi, lipsa de energie pe care o puneau și mai ales punctualitatea mesii. Și ce masă bogată!... Bucătăriile de campanie îi urmează de aproape; n'ar pleca fără ele nici în luptă. Nu mai vorbesc de cazanele cu ceai cald, care îi însoțesc peste tot locul și din care se poate distribui trupii ori când.

Seara, în timp ce ai noștrii, se căsneau să și mănânce fasolea sau mazărea, Rușii cântau așa de frumos, că ajutau mult la săturarea înflămânziților noștri.

De când am văzut pe voinicii noștrii aliați, am rămas cu părerea că nu se poate închipui Rus, fără să-l vezi mâncând sau cântând... Este un popor fericit...

Buzăul este trist și neîncăpător pentru atâta mulțime. În cazărmi stau boerește Rușii. Ai noștrii ocupă și ei o parte din cazărmi, dar stau mai îngrămădiți.

Toate străzile și curțile sunt pline de căruțe, chesoane

și cai, deși de dimineață până seara și de seara până'n zori, străzile dudue de coloanele care se retrag spre Moldova.

Gara nu mai poate răsufli de atâtea vagoane îngrămădite. Șirurile de vagoane se văd până la Ulmeni...

Locuitorii sunt inspăimântați. La fiecare pas te oprește câte unul ca să te întrebe: să mai rămâie sau să fugă. Unii dintre ei, se grăbesc să plece în Moldova, fără să știe unde. Alții preferă să rămâie la casa lor, ori ce s'ar întâmpla.

La eșirea din oraș și la trecerea râului Buzău, coloanele de subzistență, chesoanele cu munițiuni, trăsurile de bagaje, căruțele cu tot felul de materiale se amestecă cu carele refugiaților și se îngrămădesc să treacă unele înaintea celorlalte. Drumul se încurcă așa de rău, că până când nu intervine autoritatea militară este peste puțină ca cineva să meargă mai departe.

Aruncătoare de grenade la lucru...

Văzând o femeie cu un copil mic în brațe, urcată în vârful unui car încărcat cu tot felul de lucruri ce 'și luase în fugă din casă, m'am apropiat de ea și-am întrebat o:

— Nu era mai bine dacă rămâneai acasă, mai ales că

ai un copil așa de mic? Ce-ai să te faci pe vremea asta friguroasă fără un adăpost?

— Mai bine să mor între ai mei, decât să trăiesc chinată sub vrășmaș. Ai mei cel puțin nu'și vor bate joc de mine, dacă pâine nu vor avea să'mi dea...

Vaslui, 8 Decembrie 1916

Am ajuns și aci. Cine ar fi crezut că cu fantomele mele să fac asemenea marșuri pe jos — 450 km.

Rușii trec mereu și cu trenul și pe jos în lungi coloane. Cântă mereu și bucătăriile îi urmează; dar pe front cedează terenul. Linia cea tare, lucrată de ei, la Buzău și R.-Sărat, a fost părăsită de mult. Acuma sunt aproape de Focșani și cine știe dacă și aci se vor opri.

În schimb pe unde au trecut n'a mai rămas nimica. Cramele cu vinuri, toate au fost sparte și jefuite. Ne având timp să puie cep la butii au tras cu pușca în butoi și apoi au pus gura, bând până când au căzut lângă butoi. La o cramă de lângă Buzău, puțin a lipsit să nu se nască o încăerare strașnică între noi și Ruși. Soldații noștri aveau ordin să nu lase pe nimirea ca să ia vin din cramă. Rușii cum l'au mirosit au și venit la poarta cramii cu găleți de adăpat caii, bidoane de gaz, ulcioare, sticle... Santinela noastră nu le-a dat voie să intre înăuntru; dar ei, aprinși de mirosul vinului, au început să amenințe pe soldat cu armele, strigând cât îi lua gura. Pentru a se înlătura o vărsare de sânge nefolositoare, li s'a dat voie să intre în cramă. Vinul se scursese din toate butoaiile pe jos, amestecându-se cu noroi, coceni, gândaci și șoareci... Tovarășii au ciocănit mai întâi butoaiile să vada de n'a mai rămas ceva înăuntru, apoi au îngenunchiat căinește și s'au pus pe băutură cu toată nădejdea. A doua zi doi din ei au fost găsiți înecați în cramă...

Afutorul Rușilor în 1916

Refacerea.

Vucotești, 12 Februarie 1917

La începutul lui Ianuarie, regimentul nostru s'a stabilit aci pentru a se reorganiza. Nu mai aveam ca efectiv de cât 300 oameni vechi — din care 100 numai la mitraliere — din 1200 cu câți s'a început retragerea. Pe lângă aceștia ne-au sosit aproape 800 recruți de la partea sedentară.

Satul Vucotești este un cătun, care ține de comuna Voinești, departe de aci la vr'o doi kilometri. Este mic, răspândit pe fundul unei văi și are foarte puține case. Din această cauză soldații au fost îngrămădiți câte 15—20 într'o odăiță, în care n'ar încăpea obișnuit de cât 4—5 oameni.

Cum retragerea a durat peste patruzeci și cinci de zile, soldații nu s'au putut spăla și schimba. ~~Coloni întregi de paraziți se găsesc pe hainele și cămășile lor.~~

Toată ziua trebuie s'o întrebuițăm numai pentru deparazitare și să lucrăm la facerea bordeielor, deși viscolește mereu. Până când se va isprăvi cuptorul, facem mereu deparazitare cu bucăți de fier sau tinichea încălzite la foc.

Baia nu este gata; iar rufărie încă nu s'a trimes, din care cauză curățirea oamenilor se face foarte greu și ne complet.

Pentru această boală s'au ivit printre soldați. Cele mai obișnuite sunt frigurile recurente. Am văzut câțiva morți. Sunt numai pielea și osul pe ei. Măinile sunt uscate, degetele scârgite ca o ghiară de uliu, obrații sunt seci, gura căscală, ochii întotdeauna întredeschiși, și corpul încovoiat.

Ne având haine, sunt îngropați în albituri și fără bocanci, într'un cosciug de împletitură de salcie, și foarte rar de scânduri.

Cea mai mare parte dintre bolnavi au toată conștiința până când își dau sfârșitul. Nu odată mi s'a întâmplat, când m'am dus să cercetez bolnavii, ca unul pe care-l în curajam, să mi răspundă :

— De geaba, domnule căpitan; nu mai scap; mâine mor. Și a doua-zi, clopotul bisericii suna trist de îngroparea unui

soldat, care nu era altul decât cel din ajun, care 'și văzuse moartea cu ochii...

Vucotești, 11 Martie

Iarna e încă în putere. Gerul nu s'a muiat de loc. Azi din nou a nins. Zăpada este mai mare ca o jumătate de metru. Bordeele se lucrează greu și sunt foarte umede.

Nu erau destul frigurile recurente, s'a mai ivit și tifusul exantematic. Avem opt bolnavi. Soldații suportă mai ușor tifusul exantematic decât frigurile recurente.

Până acuma s'au îmbolnăvit doi doctori. Unul a scăpat cu viață, cel d'aldoilea s'a prăpădit la Iași. Era un om foarte cumsecade, muncitor, blând și foarte conștiincios.

De multe ori se întâmpla ca noaptea, pe la 11, când veneam acasă dela inspecție, să mă întâlnesc cu el venind de la vre un bolnav. Parcă îl văd surâzând, îmbrăcat în halatul lui alb, cu chipiul pe ceafă cu doctoriile și siringa în mână.

Era dintr'o familie modestă, și muncise mult în viața lui. Acuma era docent universitar și era singurul sprijin al bătrânilor lui părinți.

Și soarta l'a luat, tocmai, când isbutise să scape de lipsuri și dureri...

Suntem foarte mâhniți pentru că nu mai putem ști nimica de acasă. Orice comunicație este întreruptă. Mijlocul de-a scrie prin țările neutre este greu pentru că cere timp mult și trebuie să treacă prin Rusia. Am scris totuși prin Suedia, Norvegia, Danemarca, Olanda și mai ales Elveția. Să vedem de vom primi un răspuns. Mare bucurie să ai vești dela toți ai familiei și dela prieteni, în mijlocul singurătății în care trăim..

A produs cea mai mare bucurie printre noi vestea căderii tarismului. Mai ales, de când s'a aflat ce gânduri criminale nutreau Rușii față de noi, suntem nespuse de veseli de lovitura pe care a primit-o regimul despoic din imperiu moscovit. Proverbul nostru: „cine sapă groapa altuia, cade în ea”, se adeverește totul.

Acum trebuie capete luminate ca sa conducă acest puhoi

omenesc, ca revoluția să nu degenereze și că, inamicul, abil să nu profite de această schimbare neașteptată și așa de frumoasă.

Vucotești, 18 Martie

În această zi amintirile mă poartă spre cei dragi și scumpi din teritoriul ocupat. Zilele trec una după alta fără

Generalul Berthelot, șeful misiunii franceze, decorează pe cei bravi...

ca o veste să ne ajungă de acasă. Și în zilele acestea mari, când încă un an se adaugă la cei trecuți, simți nespusă durere când trebui să fi așa de departe și fără nici o puțință de a-ți mărturisi toate simțimintele de care ești copleșit. Câtă mulțumire și cât de fericit n'aș fi, dacă aș fi putut măcar într'o așa de neobișnuită zi să fiu lângă cei de acasă. Câteva clipe de fericire te fac să uiți lunile de mânia și suferință. Noi suntem urșiți numai să suferim și să plângem

de atâta durere și nenoroc. Dacă plânsetul nostru ar străbate până la cei scumpi, ar fi o mângâiere cât de mică.

Compăniile celorlalte au intrat în bordeiele de curând făcute; al mitralierii nu este încă gata și poate că este mai bine pentru că ar fi fost ușed.

Stau multe ceasuri lângă soldații care-l lucrează pentru ai îndemna la muncă.

Ei sapă mereu. Câte odată se aude unul spunând:

— Ce-o fi făcând ai mei. O mai fi trăind? Mult așa da să știu.

Cel de alături îi răspunde:

— Numai Dumnezeu mai poartă grija celor de-casă. Noi nu mai avem nici o putere.

Oftează adânc, își șterge ochii umezi de lacrimi, stă puțin pe gânduri, și apoi iar pune mâna pe sapă și-o întige de necaz mai adânc în brazda moale a pământului.

Vucotești, 9 Aprilie

A trecut și Paștele în aceeași singurătate și tristețe. În noaptea învierii au fost toți ofițerii și trupa la biserică. Spre ziuă ne-am întors iar la tabără unde s'a mai servit un mic serviciu religios, pentru cei bolnavi și suferinzi din bordeiele de izolare. Apoi ne-am așezat, la masă, în mijlocul trupii, ciocnind ouă roșii și câte un pahat de vin, cu fiecare soldat.

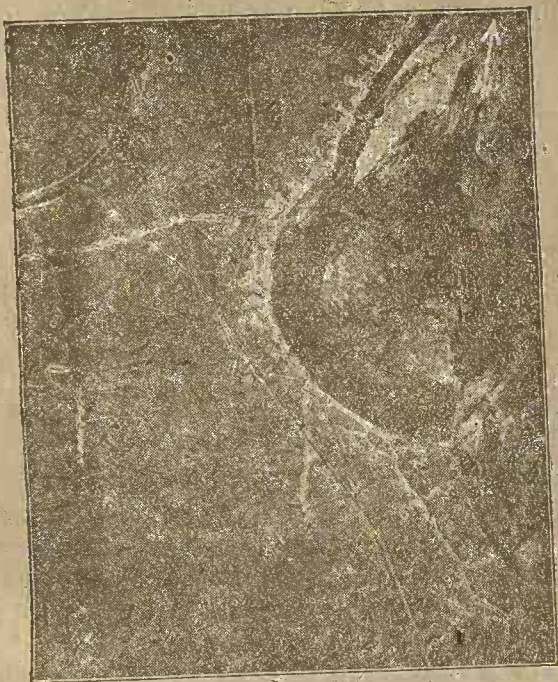
A fost veselie și voe bună. Românul la petrecere uită repede durerea.

După masă, în sunetul cobzelor și lăutelor, s'a încins o horă uriașă, la care a luat parte și sătenii din Vucotești.

Au fost clipe de veselie care ne-au răpit câțva din tristețea gândurilor ce ne frământă...

Acum câteva zile am luat parte la înmormântarea unui bun prieten, căpitan Rădulescu Marin, din regimentul 20 infanterie. Sărmanul a murit în trei zile de tîphus exantematic, luat dela un soldat pe care-l îngrija singur. În mormântarea a fost foarte mișcătoare. A luat parte tot regimentul său, mulți ofițeri și compania sa de mitraliere. Era bine cunoscut și de toți era iubit. Era un băiat vâjos.

vesel și cu un dispreț de moarte neînchipuit. Intotdeauna spunea: „moartea are frică de mine“ ... De două ori fusese rănit în capul companii sale. Și acum l'a doborât tiphusul

Tranșeele inamice dela Siret, fotografiate din aeroplan, la 2400 m.
Linile albe sunt tranșeele vrășmașe.

exantematic. Pe drum, în sunetul trist al muzicii, mă gândeam cum a murit, și fără să vroi am început să plâng. Departe de familia lui, departe de bătrânul său tată care era în Teleorman, a murit aci singur singurel, într'o odăiță mică pe o saltea de paie, având alături de el un sanitar și credincioasa-i ordonantă. La capul lui nici tată, nici mamă, nici frate, ci numai ordonanta lui, care-l plângea pentru toți ai lui scumpi...

Plângeam după el și, fără să vroi, socoteam dacă soarta lui tristă nu este și a noastră. Din zi în zi așteptăm ca boăile să ne răpuie. Și niminea din ai tăi nu vor fi ca să te îngrijească sau ca să-ți închidă ochii.

Te vor conduce prietenii la țințirim cu ochii unezi de lacrimi, bulgării greoi vor cădea peste tine, mormântul ți se va acoperi de burueni, din care d'abia se va mai vedea crucea de lemn uscat, și apoi, plecând și regimentul tău pe front, vei fi lăsat între streini, care nu vor mai gândi nici măcar să'ți aprindă vre o lumânărică, necum să'ți aducă flori la câte o zi mare...

Intorcându-mă acasă dela înmormântare, am auzit tot timpul sunetul trist al clopotelor de prin satele învecinate, unde zilnic se îngroapă câte patru cinci soldați.

Luptăm din răsuputeri să oprim boala, dar cu mijloacele puține pe care le avem, nu este chip să isbândim.

La lipsa de doctorii se mai adaugă și lipsa de hrană. Și ce bine ar fi trăit armata noastră, dacă Rușii nu ne mâncau tot ce aveau agonist... Numai cu pâsat și mazăre nu se poate întrema un bolnav.

Mulți bolnavi pierzându-și mintea din cauza temperaturii prea mari, se furișează din infirmerie și o iau în fugă nebună peste câmp. Sanitarii se iau după el, ca să nu cadă în vre-o fântână sau să nu dea în vr'o baltă. Nu de multe ori această goană durează câteva ceasuri, până când fugarul e prins sau cade istovit de oboseală.

De câteva ori m'am pomenit cu vre-un soldat, că vine la raport, cu obrazii roșii ca para și'mi cere să-i dau drumul acasă la Giurgiu sau aiurea. La început m'a surprins; dar apoi, lămurit, îl luam binisor cu sanitarul și-l puneam să se odihnească până ce-i trecea aiureala.

Alteori eram deșteptat noaptea din somn de strigăte și cântece nebunești. Era vre unul care aiura. Câtă caznă nu puneam să-l liniștim și să-l culcăm. De multe ori erăm suduiți sau loviți. Eream însă mulțumiți dacă își revenea în fire și se culca...

Vucotești 2 Maiu.

Trăind la un loc cu sătenii au fost și ei molipsiți, mai ales că frigurile recurente, doboară fără milă pe cei bătrâni și pe cei tineri. Alaltăeri a murit o femeie, care n'avea mai mult de 19 ani și era nespuse de frumoasă. Bărbatul ei era pe front în reg. 13 inf. Când a venit de Paște acasă, în per-

Tifosul Exantematic

mişie, a fost trăsнит când a aflat că soția lui a murit. Era cununat numai de șase luni de zile și se luaseră din dragoste, lup-tând cu opunerea rudelor. L'am văzut și eu când i s'a spus îngrozitoarea știre. La început a rămas incremenit, neștiind de trebuia să creadă sau nu. Apoi a început să plângă cu hohote ca un copil. A doua zi n'a mai vrut să mai rămâie acasă și s'a întors la regiment, care se găsea la Oituz. La ple-care a spus mamei lui care-l ruga să nu se ducă.

— Pentru ce să mai stai, dacă Dumnezeu pe mine mă ocrotește de obuze și gloanțe, iar pe Măriuca mea, aci, n'a fost în stare să o scape de o boală... Mă duc pe front; acolo poate mă voi întâlni cu Măriuca...

De atunci nu mai știu nimic de el, deși m'am întâlnit și-am vorbit de mai multe ori cu rudele lui din sat. Poate s'o fi dus pentrut totdeauna...

Vucotești, 5 Iulie.

Mai zilele trecute regimentul nostru reînviat, bine în-struit și bine armat, a avut inspecția d-lui general Petala Nic. comand. corp. IV armată și a d-lui general Ghinescu comand. div. 4-a. Munca care s'a depus până acum a făcut ca rezultatul inspecțiunii să fie bun.

La acest rezultat a contribuit într'o bună măsură și ofițerul francez, locot. Bourquat. Prezența lui printre soldați producea întotdeauna un bun efect. Ei vedeau că țărișoara noastră nu este părăsită și uitată de către prietenii noștri mai mari.

Bourquat, deși de rezervă, a făcut tot războiul de până acuma. A luat parte la ofensiva de pe Somme, din 1916, unde a fost rănit și decorat. Este vesel, comunicativ, bun camarad, foarte bun prieten, și are un suflet cum rar se găsește. Toți ofițerii îl iubesc pentru inima lui bună și caracterul lui deschis.

Vucotești 15 Iulie.

De câtva timp ne vin știri care ne umple de bucurie, și ne ridică mult moralul nostru sdruncinat de atâtea ne-norociri ce s'au abătut peste noi:

America a intrat în război contra Germanii;

Rușii au început ofensiva, câștigând mult teren;

Primul transport de Ardeleni, din armata austriacă, foști prizonieri în Rusia, a sosit la Iași și a fost sărbătorit în chip deosebit.

M.M. L.L. Regele și Regina primesc defilarea trupelor reinviate.

Bolnavi nu mai avem de tîphus exantematic sau de friguri recurente. În schimb ne luptăm cu o altă boală, gălbinarea.

Din companie am avut pe sergentul Băloiu și caporalul Papavel, morți de gălbinare, complicată cu o boală de ficat. Ambii gradați erau dintre cei mai harnici și viteji. Pierderea lor a întristat toată compania. În semn de dîre-roasă amintire, soldații s'au dus la mormintele lor și le-au împodobit cu flori de câmp, le-au pus câte o cruce de lemn și le-au înconjurat cu brazde de pămînt.

Vucotești, 27 Iulie.

Putem spune că suntem gata de drum. Toți ard de nerăbdare de a se duce pe front și a da piept cu vrășmașul. Increderea în noi înșine a revenit cu mai multă putere.

Socotindu-se că și Rușii vor fi în stare să atace pe tot frontul țării noastre, Armata II (d. General Averescu), după o pregătire de artilerie de 3 zile a început ofensiva, în sectorul Mărăști. Din cele dintâi ceasuri a avut un frumos succes. Germanii nu se așteptau la acest atac. S'a luat mii de prizonieri și câteva zeci de tunuri. Frontul a fost spart pe o adîncime de 30 kilometrii, și vrășmașul nu s'ar mai fi putut reculege, dacă Rușii... luptau.

Armata rusești îi lipsește spiritul răsboinic cu desăvârșire, din cauza revoluții.

Neputându-i înlocui pe tot frontul Moldovii, ca să lucrăm singuri, a trebuit să renunțăm la continuarea ofensivii, de la Mărăști, care nu era decât o demonstrativă a marii ofensive de la Nămolosa. (Armata I-a, d. G-l. Christescu). Iată-ne din nou loviți de același nenoroc care ne urmărește dela începutul răsboiului.

Vucotești, 20 August.

N'a fost destul că armata revoluționară rusă nu ne-a ajutat de loc în ofensiva noastră de desrobire, dar, acum

M. S. Regele, dăcorează pe cei viteji.

Încearcă să ne înlocuiască ordinea noastră de stat printr-o republică, la fel cu aceea moscovită. In întrunirile lor revoluționare care se țin la Iași și prin diferite orașe ale Moldovii, de multe ori au strigat: — „trăiască republica română”. Poporul nostru însă nici nu vrea să audă de republică, iar armata atâta așteptă să dea gata pe republicanii, care ne-au trădat pe când erau țariști.

Liniștea în Rusia nu cred să mai dureze mult; iar în armată, ordinea trosnește din toate balamalele. Ofițerul nu mai e ofițer, întru cât nu poate face nici un pas până când nu cere părerea sfatului unității sale. Înaltul comandament n'are nevoie de stat major, căci au pe lângă ei acelaș sfat soldătesc, adunat dintre cei mai guralivi. Disciplina exterioară nu mai există, iar cea interioară se vede unde s'a coborât la întrunirile lor și mai ales la sovietile alipite șefilor de unități și comandamentelor. Aceste sfaturi au putere dictatorială. Părerea lor este sfântă și trebuie să se execute

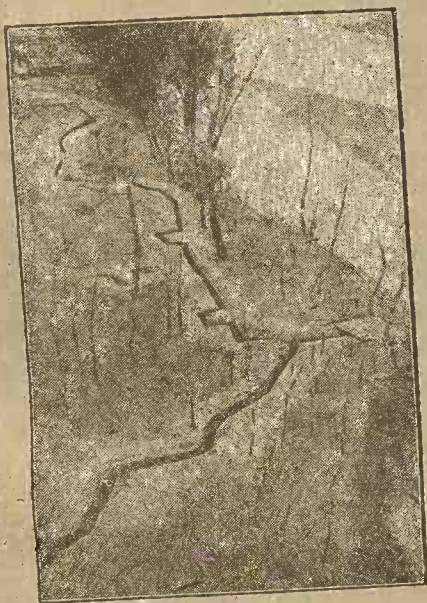

M. S. Regele pe front în mijlocul comandanților săi de armată:
D-nii Generali Averescu și Christescu.

imediat. Șefii mai energici au fost toți destituiți de aceste sovieturi și unii chiar au fost înlocuiți cu vre-un soldat sau gradat inferior. Zilnic soldații pleacă din cazarmă, chiar

dacă e serviciu, la îndemnul vre unui orator de ocazie. Purtând tot felul de placarde revoluționare, străbat orașul în lung și în lat, în cântece și în strigăte de tot felul.

Prin unele pieți se opresc și unii oratori înflăcărați și analfabeți, vorbesc mulțimii la care se adună alți gură cască. Toți aprobă și aplaudă cu furie, mâncând semințe de floarea soarelui. Nu mai e nevoie s'adaug că un soldat rus fără panglică roșie în piept nu se poate închipui, ori cât de simplu ar fi.

Frontul Mărășești: O tranșee și-un post de observație.

Și ceea ce se întâmplă în orașe se petrece și pe front. Aci, socotind că unul din principiile revoluționare este frăția, nu mai vroesc să tragă și nici să lupte cu vrășmașul.

Unde sunt Rușii, acolo nu mai este front. Inamicul vine în tranșeea rusească unde bea ceai și cu discursuri abile înflăcărează și laudă pe inconștienții republicani. Soldații ruși apoi, întorc vizita vrășnașului, care îi tratează cum pot mai bine, cu țuică, ori bere, etc. pentru a le lăsa o impresie de adevărați frați S'a mers așa de departe cu

frăția încât între tranșea inamică și cea rusă s'a instalat telefon pentru ca tovarășii Germani să fie anunțați din timp de ori-că mișcare pe care ar face-o „proștii“ de Români, care nu vreau să audă de republică, ci ascultă cu aceeaș supunere de comandanții lor. Câte odată, părăsesc șanțul de luptă pentru ca să se intrunească în soviet, înapoia frontului la vr'o câți-va kilometri și să decidă timpul cât vor mai sta pe front. Vrășmașul, căruia îi convine astfel de hotărâri, nu trage un obuz, câștigând mai mult încrederea revoluționarilor.

În astfel de frăție s'a început ofensiva germană dela Mărășești. Rușii n'au voit să lupte și au părăsit adăposturile lor la cele dintâi obuze.

Norocul nostru a fost că armata I-a, de sub comanda d-lui general Christescu, — care se află pe punctul de a lua ofensiva la Nămoloașă — a fost aproape și imediat a venit să înlocuiască pe Rușii care fugeau în toate părțile ca potârniche. Soldatul nostru n'a înțeles acest principiu republican și-a luptat din răspuțeri, reușind să stăvilească puhoiul inamic. Germanii au fost surprinși de apariția neașteptată a armatei române, și au plătit foarte scump încercarea lor de-a trece spre Iași. Aci gloriile generalului Mackensen a apus pentru totdeauna, deși în tot războiul n'a știut ce e înfrângerea...

Iași, 15 August.

Am fost aduși aci pentru a păstra ordine printre revoluționarii ruși. De altfel, cât sunt ei de mari și mulți, au frică și respect de soldatul nostru.

În prostia lor, admiră ori de câte ori văd vre-o unitate pe stradă și chiar se țin după ea privind-o ca ceva neobișnuit și necunoscut pentru ei, odată foști soldați disciplinați ai Țarului Nicolae.

Barcea Nouă, 3 Sept. 1917

Divizia noastră (a IV-a) a fost trimisă aci pentru a închide frontul dacă Rușii (Armata VI-a) s'ar retrage.

Toată ziua lucrăm la tranșee, pe când republicanii forfotesc prin sate după găini și alte bunătăți. Merg așa de

departe cu comunismul lor încât nu se sfiesc să intre ziua nămiezea mare și să fure de prin bătătură tot ce pot găsi mai bun.

Intr'o noapte am fost trezit din somn de niște pocniri de armă și grenade, care veneau dela o vie de lângă Ivesti. In grabă garda a fost la fața locului, dar a găsit liniște complectă. Dela postul de acolo am aflat următoarele:

Pe la miezul nopții o ceată de Rușii au atacat via din mai multe părți deodată ca să fure tescovina și vin.

Pentru a intimida și preocupa postul de pază au aruncat mai multe grenade, în timp ce câțiva hoți, au pătruns în curte. Garda noastră începând să tragă în s'au speriat și au fugit, lăsând pe câmpul de luptă o șapcă și câteva donițe...

La un mic soviet păzit de noi, vroind să cunosc mai de aproape părerile unui revoluționar, i-am pus mai multe întrebări. Mi-a răspuns foarte curios:

— Suntem foarte mulțumiți de republică, care a desrobii toată Rusia. Acuma însă am dori să găsim și un țar bun și atunci Rușii vor fi cel mai fericit popor din lume.

Spunând aceasta m'a privit lung cu ochii lui mici scânteietori, apoi a întors capul nepăsător spre dreapta și a început să spargă semințe de floarea soarelui, pe care le prindea în dinți din sbor și-apoi arunca cojile jos cu-o artă și iuteală ne mai pomenită.

De atunci mi-a rămas neșters în mințe tipul marelui revoluționar rus: înalt, cu părul mare eșit pe sub șapca înclinată și ronțâind semințe de floarea soarelui.

N. E. Varnița, 9 Noembrie 1917

De câțva timp mă aflu pe front în apropiere de Varnița.

Tranșeele inamice se apropie de ale noastre până la 30 metri, așa încât se aude orice șoaptă și putem arunca de la unul la altul cu grenade de mână.

Noi avem trei rânduri de șanțuri și în fața lor o puternică rețea de sârmă. La anumite puncte s'au așezat puștile mitraliere și aruncătoarele de mine; mitralierile sunt pe linia doua bătând intervalele și de flanc. Pe dealul din

spatele tranșelor avem instalată o artilerie numeroasă și de toate calibrele. Așa cum s'a organizat sectorul și cu armamentul care-l avem, va fi peste puțină ca vrășmașul să ne poată scoate de aci.

Din când în când inamicul ne trimete obuze de calibru mijlociu și gloanțe de pușcă și mitraliere. Câte odată ne mai aruncă și mine, dar de îndată ce artileria noastră începe să facă „tirul de pedepsire“, aruncătoarele de mine amuțesc ca prin farmec.

Scara $\frac{1}{50000}$

Crochiini 7

Socotind că poate ne-am molipsit de la tovarășii Rușii. Germanii încearcă să ne convingă ca să nu mai luptăm. Pentru aceasta ne asvârlă în tranșee prin ajutorul grenadelor, diferite manifeste de pace, Gazeta Bucureștiului, sau ridică diferite placarde pe care e scris foarte citeț: „Nu mai luptați de geaba; Rușii v'au trădat“. La toate acestea, ai noștri răspund cu împușcături de mitraliere care rup placardele. Alteori, știind ce trupe se află în fața lor, ne aruncă diferite știri de acasă, din teritoriul ocupat, mai ales soldaților.

Câte odată, noaptea, auzim strigăte din tranșeea lor.

— Mă camarade, ce faci acolo? Cum o mai duci? Tot mai vrei războiu? De ce mai luptați când Rușii vroesc să închee pacea?

Cum noi nu răspundem nimica, adaugă:

Afurisiți sunteți voi, Români. Păcat de voi, că vă prăpădiți de geaba.

Sunt lucruri de astfel pe care le vedem și noi dar robirea de țară nu ne lasă să facem altfel.

Zinic trupelor noastre li se cer pază pe la diferite baterii, puse pentrucă soldații au amenințat că își părăsesc tunurile, sau că vor omorâ pe ofițeri.

În vederea păcii, vând pe capete din efecte și armament. De multe ori își dau pușca sau revolverul numai pe o litră de spirt sau un kilogram de vin.

Și soldații noștrii, își fac datoria fără murmur, și cu toată convingerea. Alături de Ruși, imbuibați cu toate bunătațile, soldații noștrii sunt cu adevărat eroi.

N. E. Varnița, 22 Noembrie 1917

Azi de dimineață ni s'a comunicat o veste tristă. În Rusia guvernul Kerenski, care vroia războiu până la capăt, a fost doborât de Lenin și Troțki, care sunt hotărâți să încheie pacea imediat. Cum au luat frânele puterii, au cerut armistițiu general care le-a fost acordat cu cea mai mare grabă și bucurie. Noi, făcând parte din frontul rusesc, am fost nevoiți să primim același armistițiu.

Toți soldații au aflat știrea cu cea mai mare mâhnire, mai ales că armata noastră putea să lupte încă multă vreme.

De-acuma trebuie să ne supunem hotărârilor guvernului bolcevist, pentrucă singuri și închiși de toate părțile nu mai putem lupta.

Singura noastră mângâiere este că războiul nostru nu se stârșește aci, ci vom mai avea încă norocul să ne răsunăm pe-această soartă vitregă, care ne-a prigonit de când am intrat în foc și până acuma.

Iasi, 20 Iulie 1918

VERIFICAT
2017

VERIFICAT
2007

